КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхенчу Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 70 (4550). | ШИНАРДИ, 11 июнь, 1968 шу. | Мах 2 кап.

ЧУЭЦА ДОЛАДАЬД ПЯТИЛЕТКА КХОАЛАГІЧА ШЕРАРА ЯЛАТ!

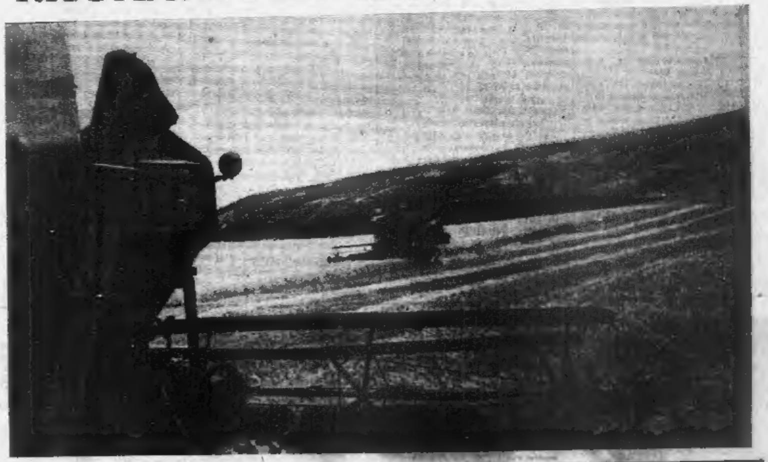

ГУРАХЬА БИЙНА МУКХ ЧУЭЦА БОЛАБАЬБ «ГУДЕРМЕССКИЙ» СОВХОЗА ШОЛЛАГІЧА ОТДЕЛЕНЕ.

СУРТА ТІА: МУКХ ОАРДАШ Я С. БЕКШИНА, Ш. ЭЛЬДАРОВА АГРЕГАТАШ.

Н. Кобеляцкийс сурт.

ЮРТАРЧА КОММУНИСТИЙ ДЕКХАР

Вай республика юрта боадама къахьегамхоша, беррячча советски наха а санна, чІоагІа хьагІаш гІоагІдаьннея творчески хьинар йІаденнеи болаш кхоачашьй парте XXIII-ча съездан КПСС ЦК Пленумий решенеш. Укх ленешка колхозий совхозий кхаьшкен фермашкен шерра ираждац латт производства дерригахь доакъош дІахо айдар, юртбоахама продукташ яхарен йоахарен планаш кхоачаш я тІехкхоачаш а яр духьа ледаш социалистически яхь.

ХІанз къахьегта дукха да юрташкарча къахьегамхой лахамашкахь. ХьатІаэттах акха — кхаташ, бальпадараш, кхыйола культураш чуэца, доакъараш кийчдар, дІайаьначайна хІаместа гІулакх ду, хьайбай боахаме духхьа балхаш де деза ха. Цу долачча хІамаша хІара болхлочуьнгарен колхозлочуьнгарен, специалистагара а кулгалхочуьнгара а дІадех балхаш дисциплина дика вІашагІехьаьхьа хьуга.

Пуланха аьттув балла дукхачча хьалхе коммунистех, цар организаторски хьетамен балха боарамах, наьха творчески инициативан хьинари хьалххашка, дотта боахама - политически декхараш кхоачашдара тІадерзале пьрна харах тийша да. Юрташкара партийни организацеш укх тІехьарча хана йоккха а тиннай, чІоагІ а енинай. Вай республике аьха 1964 шерагара 1967 шерага кхаччалца йолча хана юрта боахамера коммунистий вьар совгІа сагь кугакхаьгІа хинаб. Царех дуккагІбараш юкъарчал лоадаш материальни производства сфере болх беш ба. Цо йиш хилайтай лоархІамегІара участкаш — бригадаш, отделенеш, фермаш коммунисташца чІоагІъе, царех организаторски массово - политически балха центраш е. ХІанз партийни комитеташкен бюрошкен [illegible] тІа а ахийта тоаьй уж. ЧІоагІа тІахйа тІайохайт шира къахьегаме моральни материальни стимулех пайда эцара, хІанз аьлча цо ювкъонийла хьинар айдара, производствени дисциплина чІоагІъяра. Эшаш деш хинна боахам, хІанз пайдаш де бола бенаб: дІадаха шу 37.6

взар сома пайда а беш чакхдаьлахар цо.

Уж тайпа масалаш кІеззига дац. КПСС ХХIII-гІа съезд хиннчул тІехьагІа дукхача парторганизацеша лакхдаьд шоай хьинари ценали, толдаьд партена чухьарен массово - политически гІулакхаш. Тераалье метаргйолаш я Шелковской районе «Горячеисточненский», «Знаменский» совхозий, «Коминтерн» яхача колхоза, Наурски районе Ленинан цІерагІча колхоза, МалгІабека районе «Кавказ» яхача колхоза, кхыйолча парторганизацей балха опыт.

Уж тайпа масалаш дукхь а доаладе йиш яр. ХІана, хье шера план хамал хьалха кхоачашьяр духьа къовсам доаттабеча хана, деррига юртбоахама шера кхел къасташ латтача хана, партийни организацеша массе оагІорахьара вовкъостал де деза тоаламагІа йола опыт йоаржадар, къовсам доаттабе беза моттигерча кхоачанехи торонехи пайда эцар духьа. Къайлахахьа йиш яц республика дуккхача колхозашкен совхозашкен даьтта лелаларен хьайбаш лелаларен культура хІанз а деза хилар, хий декхача даьттаех, удобренеех, техникех пайда во эцаш хилар, юртбоахама продукташ яхарен кийчъелеш планаш кхоачаш ца еш хилар. ДІадаха шу доккхий зенаш а деш чакхдаьлахар, масала, «Экажевский», «Назрановский», «Лермонтовский», «Ермоловский» совхозаша. Дукха ха йоаццаш КПСС обкома бюрое белгалдаьккхача тайпара, цу совхозий партийни организацеша тІахьожам беза доаттабу административе боахама гІулакхашта. Коммунистий низаш дерттІа тІадерзадац чучча кхоачамехи торонехи бизза пайда эцара, тесса битаб организаторски массово - политически болх, тІагІертта къовсам доаттабац дола ца хилараца, къахьегама дисциплина чІоагІъяр духьа. Е, хьаэшаргьа, масала, Сунженски района Орджоникидзе цІерагІча колхоза парторганизаци. Цигарча 64 коммунистах кІезига мара бац материальни производства сфере болх беш. цудухьа даладе яц колхоза гІулакхашта цар еш йола влияни.

Кхоачамбоацараш дІададара парторганизацеша кІенкашта вовкъостал де деза я КПСС райкомаши горкомаши. Цу гІулакха, ха деза, проверкаш ярахи отчеташка ладувгІарахи кхоачамбаь Іе йиш ца хилар. Партийни нахацара бувзамаш чІоагІдаьа, юкъьаннарча партийни организацешка хаст-каста хилара, цар болх товбеча юкъе звкъа лаьара хьакъехьа КПСС ХХIII-ча съезда енна указанеш партийни комитетий болхлоша хьы а дикагІа кхоачашъергйолаш дола гІулакх де деза.

ЛоархІаме да эгтара хьалха хІара коммунисти хьинар айдалга, шийна тІадиллача гІулакха хьалхара цо чІоагІа бехкенахьа доархІаха вІаштІехьдаккхар. Даккха хІана доашаш производственни политически авторитет йолаш, хІара декхарча гІулакхашка шоашкара хьокхаш телаш, производстве хьалхарча юкъьга тІа датташ хила беза парте беррига членаши кандидаташи.

Шоай деррига низаш кхоачамбоацараш дІададара тІадерзаде, даьтташ чуэцара балхашта дика кийча елга а уж дика чакхдовхьга а ІалашдІе деза партийни организацеша, юрташкарча коммунисташа. Цу гІулакха пайда эца беза лекцеш, беседаш, политинформацеш, агитбригадаш ахийтар, рейдера кепайоазув, алаташ чуэца кийчбеннабий хьежар, социалистически юкъараш кхоачаш мишта ду хьежаш вІашин проверкаш яр санна йолча, опыте талаьь дІадача массови балха формех. Массе оагІорахьара дІаняха еза яхьа юкъера формализм, хьетамца моральни материальни поощрени е еза кхашкарчен фермашкарчен къахьегамхошта, яхь мишта лел наха дІахайтара йоахо е еза.

Геттара чІоагІа лоархІаме да къахьегама оасарле заказа йолаш болх бара кхаш леладераштен механизатораштен дерттІа хьалаш ІалашдІар. Массайолча моттигашка шаьхха а хьажа деза кхашкара станаш, салоІа цІенош, цІе уголокаш, столовеш кийчъелъ лыьнайий. аьхки кхашкара балхаш сихденнача хана керда газеташ, журналаш дешие, беседашка, лекцешка ладувгІа, кинофильмашка хьажа йиш хургйолаш массаньаьа а къахьегамхой йоакхо лыний.

Республика даьтта леладераштен хьайбаш леладерашен доккхий социалистически декхараш тІайінах шоашта вай партена Советски пачхьалкхен хьалха вІашагІехьаьхьа В. И. Ленин вахча хийнахьа дезд 100 шу визарл сийна. Уж кхоачашдар духьа къовсам доаттабар — партийни организацей, беррагача коммунистий керттера декхар. Организаторски хьетамен болх тоа а беш, партийни организацеша юрташкарча къахьегамхой деррига низаш тІадерзадерга КПСС ЦК мартовски (1965 ш.), майски (1966 ш.), апрельски (1968 ш.) Пленумий решенеш толаме кхоачашъяра, Іалашдерга пхе шера планаш 1968 шера тІанйна социалистически декхараш кхоачашдерга, къахьегаме даьхача керзача толамашца гІаьхьатаргьа Дальхе.

БАЛХА ХА ЗАСЕДАНЕШТА ЯЦ

ВЦСПС ПРЕЗИДИУМА СОЦАМ

МОСКВА, 7 июнь. (ТАСС корр.). «Балха хана общественни декхараш кхоачашдарал тайп-тайпарча мероприятешка дакъа лакарах къахьегамхой тІерабохарах» долча дешага хьежай тахан ВЦСПС Президиум.

ВЦСПС-о, йоах тІайнача соцам тІа, профсоюзий советийи комитетийи уйла цкъа санна дуккхаза а тІеравьай балха хана собранеш, совещанеш, семинараш, слеташ, спортивни яхьаш, художественни самодеятельноста хьежараш, кхыйола мероприятеш лелае мегарг ца хилара.

Шь да салоІаш а долаш пхе дийнахьа болх бу кІира долча хьалашка йоккхий торонаш я болх боадача хана уж мероприятеш вІаштІехьъяхара. ЦІхьабикъда, профсоюзий дуккхача советашен комитеташен хьалхагІа санна хІанз а цу тайпарча гІулакхашта дукха къахьегамхой балха тІера боах. Из бахьан долаш балха ха дукха йоаш, производствена зе ду.

ВЦСПС Президиумо профсоюзий советаши комитеташи декхаройла цьй балха хана спортивни яхьаш, художественни самодеятельноста хьежараш, семинараш, слеташ, совещанеш, кхыйола массови мероприятеш хулийтаргйоаца гІулакх де.

БЕЛОРУССКИ ССР. Брест-Центральни станце мухьаш тІадуьттача площадка тІа.

Доазон тІа уллача Брестера тракторах, автомашинаш, экскаватораш, кхыдола мухьаш дІаухийт вай мехка тоергаче бувзамаш долча Европа тайп-тайпарча пачхьалкхенашка. Укхаза тІауху доазол дехьара хьаухха товараш а.

В. Германа сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОАКЪАР ІАЛАШДАРА СУХАЛБУ МЕХАНИЗАТОРАША

Укх шера 2.309 гектара тІара [illegible] чуэ декхарийла да Ачхой-Мартана района механизаторий. Цу даьхье 1866 гектар пхъа дІайийча дуккхача шерашка тІаювла баьнаш я, юлейнсарш — кхьа шера тІаювларш. ХІанзле барх1 бІаь совгІа гектара тІара чу а яйца хІара боахама хьайбий леладеча фермашта юхе вІаштІехай ши зевр совгІа тоии дикал латкха йола йол.

Хоьш да, гІожача доакъара дикал ма шай хаивахье Ілашдорпа дувзадеша долга. Из бахьан долаш зиза тохаличьа чуэца еза пхьа дІайийча дуккхача, шерайна тІаьюлаь баьнаш (люцерна), пхьа дІайийча цхьан шера тІайоала судански буц, эспарцет. Из гІулакх дерттІа кхоачашде [illegible] хургьа йоа чуэцаш йола техника ханнахье кийчьаь ца хилча. Хьожаргда вай цу гІулакха кхьацадолча боахамаша мишта кийчо лъй.

«Лермонтовский» совхозе болх беш пхийтта косилка, итт йолхьиг, пхийтта ковнова, йиъ стогометатель я. Нийтта. «Самашкинский» совхозера 28 сенокосилках цхьаккха я.

Хьалха дІаяхача шерашка района боахамашка моттигаш нийслора хьекха улла йол доьгІа кІал а яхе талхаш. Укх шера из гІулакх тоалаш. Тахан хьекха йол кхоача аргІашка вІашкатох. Йол ца талхийташ йокъара хІара аргІала юхе низ бола вентиляторш оттаьй. Даьча тохкамаш хьтьокх 24 сахьат дадалехьа аргІах латта йол цо йокъелга. ХІаьта ку тайпара йокъаь йол дика хуя.

Укх шера кхь а кердадараш балха юкъедоаладаьд боахамаша. Масала, «Лермонтовский», «Самашкинский» совхозашка болх беш я витаминий хьоар кийчду агрегаташ. Хьайбашта чІоагІа пайдане доакъар да из.

Йол чуэцара балхаш дешие я къаІаклоач ка бола ялат чуэца ла. Цу гІулакха кийчо еца а шоашкара ледарло ялийта мегаргьац механизатораша. Керттера кийчо я комбайнаш тоаяр.

Района боахамашка 38 ялата комбайн я, хІаьта уж ерригаш доадама хІама ца эшаш хІанзле тоаяь я ява-вай. Царех цхьашайолчарна эшаш йола аккумулятораш а хургйолаш я.

Б. ИСРАИЛОВ.

КУЛЬТУРАШ ДИКА ХУРГЬЯ

Шерра иль йоаржалай Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза шекара свекла ледераша укх шера хьувкъан чІоагІа хаийтара. Шоашта хьалстальча участкаш тІа свекла цайдахьеш, оасар деш дика толамаш доах Хаджимурадова бригадерча Мацаева звено членаша. Бригача свеклана культиваци яь баьннаб уж укх денношка. ХІаьта мугІарашкара нийлхьаь бовла гаьга а я.

Мишта дика къахьег цу бригадерча хьажаІаш ледараша. Укхаза платийна а силос а даьрхІа 560 гектар совгІа хьажкІа я. ХІанзле хьажкІа йийначча дерригача даьтта урагІен 500 гектара пхорагІен культиваци я баьннаб механизатораш. — Цкъа культиваци яь Іе йиш яц, — йоах бригадира Хаджимурадова. — хІаьа яьача даттача йовчаша чІоагІа дегІакхувл оасара баьнаш. ХІанз шоллагІа культиваци еш да тхо. ХІанзле ши бІаь совгІа гектара культиваци яь баьннаб механизаторш.

Шоай деи нормаш тІехкхоачашъеш хьинаре къахьег дуккхача механизаторша. Ден нормах пхийтта гектара тІа культиваци е езача 35—40 гектара тІа культиваци е кхоабу совхоза хьалха латта механизаторш ш. Межидов, Бетербиев, Вацтаев, кхыбараш. Шоаш беча балха шоайха тІахьожам доаттабу укхаза. Совхоза агроном Г. Кушхажиева йоах: «Цу механизатораша беча балхах хІама ала йиш яц. Цар дика кхетаду кулг тохарга хьежа мара даьтте беркат дуре ца хилар».

Пятилетка кхоалагІчча шера шекара свекла чІоагІа хьувкъанра цхьоалагІча бригадаца социалистически яхье а яьша лакхаре хьекхамаш гойт № 2 йолча бригада коллективо. Бригаде дІайийнача 120 гектар йолча шекара свеклана хІанзле нийлхьеш оасар дарь баьннаб бригада шекара свекла ледераш.

— Тха тхоай а бІарг сийрдаболл цІенцаь мугІараш бІаргадайча, — йоах звеньевас Гоудаева Хьамзатана.

Совхоза цхьаккха звено яц Исаева звено яр санна дика свекла хиина. Шерра къовсам боарвабаь звено членаша медведка яха зенера садоахла хІамаш шекара свеклах ца латийтара. Химиза адохимикаташ тоесарах шекара свеклах лазар кхийтадац.

— ХІанзалца ца хиннача тайпара шекара свекла дика хьувкъае дага да тхо укх шера, — йоах звеньевас Исаевас. Хьагучох, кхоачашдергда цар шоай дош.

Т. АРЧАКОВ.

ИЙДАРХОШТА ЭШАР ІАЛАШДУ

Грозненски макаронни фабрика коллективо арахецача йийта цІи йолча продукцена юкъе йоагІа дахкерчен пхьоалагІчен сортах йола «Любительские» яха йІаьха вермишель, «ТаагІе» яха дашна, нитта «Чкуьла» агІа рожках. Уж белгалъяьха макаронаш укх шера мара арахеца йолаеннай укх фабрике, дьле а бахача наха йовзен дукха езаллен кхийвал уж.

Фабрикера макаронни цеха йиъ бригадах кхоъ коммунистически къахьегамаш цІи лелаеш я.

Царех цаІ я Чулакова Нина Григорьевнас кулгалду бригада. Укхаза болх беча кхьь шера из совза кулгалдо, опытни мастер хилар лучадаьннад болхлоашта.

Нина Григорьевнас кулгалдеча бает тайначча дезаде белгалбаха боагІа лахка совзал йола «За трудовую доблесть» яха медаль лелаю В. Ульянова, засыпщица Н. Петесина, резчица А. Нагаева, «Коммунистически къахьегама отличник» яха значок лелкха Г. Пугачева, кхыбараш. Фабрике венача сага бІарг тІаоттаргйолча «сийлен Доска тІа» хьаттеха доах цар сурташ а. БоккхагІйолча новкъостий гІоаца хьаІохаь массех гонах я хІанз хІара бахлечча.

Укхаза хІара саг ше болх беча производствах, арахецача продуктех дог лазаш ва, цудухьа еррига гоахал тІаахийте наха пайдане йолча тайпара продукце дикал хьокхе хьож уж.

Цу даьгье дика вовкъостал ду царна шоай национализатора я. Масала, механика Ю. Мартиросова еначча предложенех конвейера болх эрсабаккдаро хьалха йоккъаеш хинначуа 6 тони дукхагІа макаронаш йокъае торо хулийт. Боккха экономически пайда белар слесара М. Мальцагова хьадаха дІакхувсаш, хиина хий юха дІоах а деш цуннах пайда нийбара еначча предложене а. Къахьетама оасаре хахкъергІолъ. болх аттача боаккхамбоача оборудованешка Іадаьнъ цехаш. Мешта макаронни пече ЛПЛ-2М яха маркех йола ши пресс оттадро дийнахьа бусь 9 тоннага дІакхочам дукхагІа макаронаш арахецийта вІаштІехьадоалийт.

Бахача наьха заказех арахец фабрико шой дукхагІа йола продукци. Цудухьа из тоекха керда йолча хана дІаэш.

Фабрика коллективо шой болх нийса вІаштІехьбаьккхар за арахецача продукцена реализаци яра пхе бетта план фабрико 101,6 процент кхоачашъяьлга а, балха оасаре 3 процент лахх а я ь балоем произдица план тІехкхоачашъьяьлга а.

Дукха къахьег арахецача продукце лигаз лакхъяра лаборатори болхлоша. Укхаз хІара хувцалуш йолча мастера сменас ба болх дІалобеш къаьст-къаьста журналаш за. Цу тІа пар лийнаьлъ баь болх дІаоабу, цуй дикала оценка оттаю, кхоачамбоацараш а дІалаьду. Балха ди дІадолладалехьа цу журнала тІа хьежача тІехьагІа тахан ше фу де деза хов мастера. Лаборатори болхлоша фабрика беррига болхлошна цхьана къовсам доаттабу арахеца продукци стандартех, сихьа 13 процент а йоала арахецара.

З. ГАЙСАНОВА.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ХАЛКЪА ТІАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

ХІАРА ПИСЬМО САГАГАРА ДА

Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама Комитето 1968 шера 23 маерча шой соцам тІа белгалдаьккхал «Къахьегамхой письмошка хьежарен уж тІанйбелга вІаштІехьдаккхарен болх дикагІа товбарах» бола 1967 шера 29 августера КПСС ЦК соцам Нохч-ГІалгІай АССР просвещене Министерства дерттІа кхоачамбеш ца хилар. Министерстве баьча тохкамо гучадаьккхад къахьегамхой письмошка, лотъкъамашка, заявленешка хьежаре законодательство дуккхаза цІенхаштта телхадь хилар. Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама Комитето юха а баьча тохкамо хьахьекхад дукха кхоачамбоацараш хІанз а долаш хилар. Хилача аргІйоацача порадка тІа дацкхадаш ухача лотъкъамий, письмоий, заявленей учет еша. Доладаьд письмошта учет яра ши книжка: цаІ — дакхе латтача партийни, советски, кхыча организацешкара ухачарнеи вок — юкъарчал доаццаш гражданашкара ухачарнеи. Цу тІа а шолагІа къажка оттаьча формагІа леладац, хІаьта письмо, лотъкъам, заявлени кулгалхочунгара кхоачащдечунга малагІча хана кхоач за йиш болаш а дац цу тІара.

Министерства болхлоехи кулгалхоезз хІана а дІадалнза да лотъкъамаши заявленеши тахкар, къестаяр харцахьа, терко йоацаш, цхьаьа бюрократически леладеш хилар. Царех цхьанцьчарга хьежа ца боалаш цхьан беттагара кхаь беттага кхаччалца ха йоах. Укх шера 4 бетта чухьа Министерстве кхаьчад къахьегамхой 297 письмо, лотъкъам, заявлени. Царех дІанел дукхагІчарга 15 денгара 30 денга кхаччалца ха йоаккхаш хьийжаб, 12-нега — беттал тІех ха йоаккхаш, царех дуккхачарна тохкам де доадама ха ца эшашехьа а. Укх шера апрель бетта къахьегамхой 73 письмо, лотъкъам, заявлени кхаьчай, хІаьта 15 май тІакхочаш хьежа къовсталаьр 38 мара яц.

Укх шера 19 феврале Министерства кхаьчад «Ленина некъ» газета редакцерча И. Хажмурзаевгара деш республика школашка кхоачам боацаш къамий неттадара книжкаш ца хиларах лазаь письмо. 57 ди даьлча мара пунна жоп ценнадац Министерства. Хоам баьй, Серноводски юкъерча школана кхь тІа эша учебникаш хилийтара де деза гІулакхаш деш да, яхаш, цу письме хьакъехьа цхьаккха а тайна тохкам баь боацашехьа. «Грозненский рабочий» газета редакцегара 1968 шера 23 феврале кхаьчача Элистанжински бархІ шера дешара школера цІенхаштта дола кхоачамбоацараш дувцача анонимни письмоца тохкам беш 51 ди даьккхад. Орехово юртарча школера тохка гІулакхаш дувцаш хиннача цу юртарча гражданашка яйтача письмох де доагІар ца деш 23 январагара 23 апреллага кхаччалца ха яьккхай (3 бутт). Грозненски района Бурады юртарча бархІ шера дешара школа директора Н. Бондара тохка гІулакхаш дезалу дола заявлени Министерства кхаьчай 7 марте, цулагІьар — 11 апреле, хІаьта а хІанзалца тахка а ца тоьхкаш, йоалача идам я уж.

Просвещене Министерства аппарате хьацахьа вІаштІехьдаьккха гІулакх ца письмошка, заявленешка, лотъкъамашка хьажара этегий хьакъехьа уж тийнарашка ухийта жонаш, кхьакулгалхоша а ца лаеш, инспектора кудр низайа ухийтаж хилар. Къахьегамхоша лотъкъамаш, заявленеш, письмош кадеш цхьара баьнаний духтІадувлаш, уж дІадахара лаза шоргзоала гІулакхаш дац.

Письмошка, лотъкъамашка, заявленешка хьажара болх нитта кхоачамбоацаш вІаштІехьбаьккхаб просвещене Министерства кулгалхоша (хи. Умарова, Ненушкина) цу балха е йоагІа терко еш ца хиларах, гражданаш тІанйбар нийса вІаштІехьдаккхара, къахьегамхой письмошкен лотъкъамашкен ханнахьа хьежара хьакъехьа Министерства, халкъа образовене городскойи районнийи отделий болхлошкара деха доагІар хьалехаш ца хиларах.

Халкъа тІахьожама Комитето просвещене министра тов. Умарова дІахайтад къахьегамхой письмошкарча, лотъкъамашкарча, заявленешкарча балха юкъе цІенхашттара кхоачамбоацараш хилар, хІаьта цунгара хьа а дайтал кхоачамбоацараш дІаяьккхита, къахьегамхой письмош, лотъкъамаш, заявленеш тІадахара я чакхъонкара а дерттІен ханнахьеш учет яр Іалашделга, уж ханнахьа къестадара хьакъехьа Министерства аппарата а горраЮНО а болхлошкара хьадехарах чІоагІагІа хулийтнага, къахьегамхой письмоштех лотъкъамаштех тохкамаш дар дукхагІа опыт йолча болхлошта тІадехкилга, лотъкъамаш хулийташ долча бахьанийн хьалхйи хададиза духтІадувлилга, уж дІадахара эша гІулакхаш а деш, къахьегамхой письмошцарен лотъкъамашцарен гІулакх карцахьа леладара бехкечарна чІоагІа бехкаш делга.

Просвещене Министерствера халкъа тІахьожама группа (председатель нов. Добриев) декхарийла хьй къахьегамхой письмошцарен уж тІанйбар вІаштІехьдаккхарен балха дешай хьакъехьара бола 1967 шера 29 августера КПСС ЦК соцами 1968 шера 12 апрелера СССР Лакхехьарча Советта Президиума Указе кхоачашдара дІара декхара тІахьожам оттабе.

Халкъа тІахьожама Ленински районски комитета тІадиллад гражданий письмошка хьежарен уж тІанйбарен дешай хьакъехьара партен правительстван решенеш кхоачашъяра учреждений, организацей халкъа тІахьожама группа болх хьинарегІа хилийтара де деза гІулакхаш делга.

ДЕКХАРАШ ТIЕХКХОАЧАШДАЬД

«Октябрьнефть» НПУ берригача мехкдаьттахошта йовзаш цар чIоагIа лоархIаш и А. И. Ананьева кулгалду коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю мехкдаьтта доакха бригада. Цо хьинаре къахьегарех ду цу коллективна сий мехкдаьттахошна.

Бертгерча даьккъе бригада мехкдаьттен гази йоах хьаьнача фондера, хIаьта а пятилетка кхоалагIча шера цо доаха къахьегама толамаш хьалха дIададахача шерашка санна тха управленерча бригадашта юкъе эггара дакъагIа да. Социалистически ялье хьалхара моттиг дIахецаш цо бух тIехкхьарча масеехк шера. Мехкдаьтта даккхара пхе бетта план хаьа 5 да хьалха кхоачашйир цо. Вланах лаьрхIачул сонгIа даьккха «IаьргIа довув» 1384 тонн яр. хIаьта даьккха мехкдаьттана хьайоагIа газ 500 эзар кубически метр а. Из хул шера тIайоаца социалистически декхарех планах сонгIа даккха лийрхIа мехкдаьттен гази миссел.

Пятилетка кхоалагIча шера бригадана хьалхашка латта декхараш бехктокхаме да. Из дика кхета а деш, ер шу доладеттача хьалхарча деношке а хьадоаккха мехкдаьтта совдаккха керда резерваш лехаа болабелар мехкдаьттахой. Операторашта из. Петрова, Макиева еннача предложенех дукхагIа дахад доладелар «IаьргIа довув» №№ 206, 217 йолча скважинашкара. ХIаьта операторашта из. Вопутнина, Лебедева еннача предложенех болх бе йолаяланйтар хьалка болх ца беш лаьтта № 139—20 йола скважина. Уж санна дола масалаш кхы дукха а доаладе йиш я.

Укх шера чакхъаьлача геолого-технически мероприятенка а дикка совдаьккхад хьадоаккха мехкдаьтта. Масала, № 206 йолча скважине чакхъаьхача мероприятенка цун дебаьт 10 тонн лакхийр, хIаьта № 55—18 йолча скважинера дийнахьа-бус доаккха мехкдаьтта 1,5 тонн дукхагIа хилар. Цхьайола мероприятенгаш чакхъаьлача иштта совдаьлар хьадоаккха мехкдаьттен гази №№ 99—20, 239, 66—17 йолча, кхыча скважинашка а. Иштта болх барах ер шу доладелча денз цхьа бутт дIабахийтабаи бригаде бетта плани тIайийна социалистически декхараш тIехкхоачаш на дени. Укх шера бригадо чакхъаьхача 20 мероприятенгаш эзар сонгIа тонн дукхагIа хилийтар хьадоаккха мехкдаьтта.

Мехкдаьтта доаккхарашта дIавкха воккъостал лаьл мастер Г. А. Синицлаев керте лаьттача скважинашта дIаьттан кIалха ремонт еча звенис. Ер шу доладелча денз скважиней лаьттан кIаддарча оборудованена 175 ремонт даьй цар, царех 171 ремонт хадар хьалха чакхъаьккхай ремонтинашна. Пхе бетта план 133 процент кхоачабаьккхай цо. Цига къаьстта дикка къахьегаш я нов. Антипова кулгалду смена. Цо из план 137 процент кхоачабаьккхай.

Мехкдаьтта доаккхача бригадо дукха къахьийтал укх шера скважиней техникен технологии эргаваьккха тха яре. Цу даьккъе цар каьч а хь производствана юкъейихьай болх дикка бовччача боаккха 8 рационализаторски предложени. Цар пайчахьаьлкхенна баь пайда масеехк эзар сом да.

Бригада коллектив йоккха еце а, цхьа дезал санна барт тайна къахьегаш ба цига ерий, управленешт, гIалгIай, нохчий, кхыча къамех бола нах. Нагахьа къоастале дезаш доархIаме дош хилча массавар дIа-хоа дига а вальне къоастаду цар из. Опыт дIахоа ялара болх а дика лел. Бригадера дукхагIбараш шоай квалификаци лакхъяьа дешаш ба. Цул сонгIа технически технологеш карагIдаьна чох лаьца беседаш ю хIара денна, газеташ, журналаш деш. дикагIбарей опыт йовзийт. Из болх дика дIахьу тIехкхьабаьккхаб бригада мастера нов. Ананьева.

ЦаI массанена тIехьа массавар цхьаннена тIехьа лаьча коммунистически къахьег бригада берригача членаша. Царех хIаране къахьегамашера гIулакх коммунистически да. Масала, оператора нов. Поплутина гIулакх дош йола № 206 скважина чIоагIа бехктохкаме скважина я. Цо дика кхеташ шой смена чакхъаьлча цига болх бе тIаьехьIар къона оператор хилар. цуна дика хаш ерига технологически процессаш. Цудухьа смена чакхъаьлачул тIехьагIа дукха ха ялайца скважина оборудована хьовкъ хул цо. Дукхагра теркам тIаьбахийта бола моттиг дIайовзийт сменагIа тIайенача оператора. Из болх баьчул тIехьагIа мара сатийна цIенеодац цар. Поплутин. Иштта болх беча бригадан оператора 3—4 шера цхьа моттиг найсъеннаш къахьегама дешинцин технологически режим толхаьь. Укх шера мехкдаьтта промыслови управлене сийлен Доска тIа аьнкай из. Цига белдайбанна дика къахьегаш ба операторий Пахомов, Абдулаев, Петров, Макиев, Голованов, кхыбараш.

Шера тIайийра хиина социалистически декхараш хIанакхаьа толамца кхоачаш а даь, хIана керди декхараш тIаьцаш а бригада. Укх шера план кхоачалбахьа кхоачабаьккха тIаорахай цар ерига йоргаш.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефть» НПУ производственно - техническии отдела начальник.

Назрановерча «Электроинструмент» завода сборочни цеха дикагIа йола сборщица а комсомолка Горчханова Роза. Деика заданеш хана тIехкхоачашьеш хьайоагIа из. ТIехкхьарча хержадаршка шоай цеха комсомольски организаце секретарелла дерхай из комсомольцаша.

Дика хоархIаш Роза шой производственни балхах а нокъостана шийна тIадалача общественни декхарех а.

Сурта тIа: хьалхарча йкана тIа Горчханова Роза.

И. Неймоминин сурт.

ХIара дийнахь 15 тайнара чам бола маьнха-булочни изделий арахец Гудермесски маьндазавода коллективо. Бетта-бетта шиш заданеш сийленца тIехкхоачашью маьлх йоттарша.

Уж толамаш доахача шийгара доархIаме даькъа юкъекхуль технолога Ландыхова Галивас. Арахецача продукцена цамлддан тIахьожам лоаттабу цо цун дикал лехкъера. Комсомольски организаце секретарь ше хилара цIенхаштта бехк бу цо ледарло лелаерашта.

СУРТА ТIА: технолог Ландыхова Галя.

И. Васильева сурт.

ДЕ ЛАЬРХIАР ИШТТА ЧАКХДОАККХ

Пятилетка план хана хьалха кхоачашъяра лъзжачь социалистически ялье дика къахьегама толамаш доах КПСС ХХIII-ча съезда цIи лелаеча Грозненски крекинг-завода коллектив.

МалагIа рубежаш я кхоачалье аьнна крекингистана белгалъяьккхарш? Пхе шера план 1970-ча шера 7-ча ноябре кхоачашъяр.

Крекингистий дош чIоагIа да. СССР-а Министрий Советеи ВЦСПС-и хьовра цара тела Ше байракх йоаккхаш иттаха Берригсоюзни социалистически ялье хьалхара моттиг лаьцай тха заводо. Цахха да цо укх шера хьалхарча пхе бетта лаьча толамаш а. Бедала крекирован яр планах лаьохIачух 3,3 процент лакхдаьь, мехкдаьтта чакхдаккхара план 6 процент тIехкхоачашъьай, кIаьта мехкдаьтта сийрда продукци арахецара план 105,7 процент кхоачашъьай. Цу юкъе къахьегама оргазе плана сонгIа 5,9 процент лакхъеннай. Хоаш цa хиллара предприяте кертера хьокхач реализаци ь продукци я. Завода коллективо из гIулакх дика кхета а деш продукци дIааккхьийтара пхе бетта план 103,8 процент кхоачашъьай. Шийла болхлоша планаз сонгIа арахийна продукци итташ эзараш сомий маьхка я.

Мехкдаьтта продукташ, доагор, электроэнерги, кхыйола материалаш кхолла а чIоагIа къовсам лоттабу крекингистана. Укх шера кхолаь доагор 500 тонн, электроэнерги цхьа миллион киловатт-сахьат да. хIаьта кхоль мехкдаьтта продукташ 260 тонн я.

Шн-шегIа хьахинналац уж къахьегама толамаш. Къахьегамахой кулгех хьаьна беркат да из. Социалистически ялье хьалхара моттиг лаьцхай нов. Петров керте латтача пхьоалагIча цеха технологаша. Цар даим хьокхаш тоа кхыча цехий коллективашта. Царех дукха тIехьабисан шоллагIчеи кхоалагIчеи цехий технологаш.

ЧIоагIа хоза а хеташ белгалдоакх аз 30-ча пхе тха коллективо пятилетка хьалхарча 2,5 шера план кхоачашъьаь хилар. ХIаьта коммунистически къахьегама сийлен цIи лелача № 1-2 йолча установка (начальник И. И. Овсянников), № 21-1 «а» йолча установка (начальник Г. К. Дросия). № 9-10 йолча установка (начальник В. П. Чупрнн) 40 ди хана хьалха кхоачашъьай аз шера плян.

Производство эрга а йовккхаш, мехкдаьтта продуктай кхоабара гIулакх тха заводе традици а хинна дIаэттад. Цу даькъе дикаа дакъа лоац рационализатораша. Укх шера хьалхарча пхе бетта цар кийчъьай 263 предложени, царех 232 предложени производствана юкъейихьай. Цар пайчахьалкхенна баь пайда 89 эзар сом да. Пятилетка шин шерей ах шерей рационализаторийн производствана юкъейихьача 1447 предложене пайчахьалкхенна баь пайда 356 эзар сом да.

Хоаш ца хиллара вай мехкарча крекинг-заводашта юкъе эггара къаьнагIчарех а тха завод. Цудухьа тха инженерно-технически болхлоша дукха къахьег технологически оборудовани эргаваьккха тоеш. арахецача продукце дикал лакхагIа хилийтара ньаькъаш техкаш. Дукха тa йоацаш инженерно-технически болхлоша термически крекировани яра №№ 3-4, 7-8, 11-12 йолча установкашта комбинированни хьасапе мехкдаьтта чакхдоаккхаргдола гIулакх дир цига.

ХIанз инженерно-технически болхлой предложенех товарни продукция дукхагIа арахецара тIаьралць реконструкции е дерхI № 5 йолча установкаш. Цига чакхйоаккхаргдйсз бедал. Цу гIулакхо оаштгIехьдоалийтаргда установка оборудована баь пайда ма.

Цул сонгIа чура резерваш тахкера а дукха балхаш ду тха предприяте. ХIанз къаьстта чIоагIа къахьег оаха къахьегам IилмаI лараIа тIа оаштгIехьбаккхара. НОТ-а плана ер пятилетка чакхъоалехьа чакхйоаккхаргьа баь сонгIа предприяти. Плана тIа белгалъьлла я дукхача процессашта автоматизаци механизаци ела, производство эрга а лькха цун культура лакхъелга, арахецача продукце дикал лакхъелга. ХIара сона лаьрхIа арахецача продукцена тIера пхьаннд кетнг кхаде дерхI. Цох шера хул пайда бIаьн эзараш сомаш да.

Цхьабакъда, массайчча участкашкара тха болх дика лелаш. Дукха халонаш кхоачабоалдарашпийлу. Пхе шера план хана хьалха кхоачашъяра ерига уйла тIеравалача крекингистана толамий эвлаю уж халонаш.

И. ЗАБЕЛИН,
КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча крекинг-завода парткома секретарь.

ВАЙ МЕХКА ГIОАЛА

«ХЕРСОНЕЦ-7» КОНВЕЙЕРЕ

Петровске цIерагIча Харьковковски комбайневи заводе вIашагIъеллай хьажкIаш чуваца «Херсонец-7» яха эггара хьалхара серийни комбайн. Шой технико-экономически даннешка дилалча хьалхагIа яредприяте арахецаш йоиначе хьажкIаш чуэцача комбайнел дикка тIех я из машина. Цун балха овсарле царчул лакхагIа я, точар чIехь хьажкIаш цIенъю приспособленик я цун, илатийна лаьрхIа а силоса лаьрхIа а хьажкIаш чуэца йиш хургйолаш я из. Укх шера арахеца лаьрхIад «Херсонец-7» яха ши эзар комбайн.

ЯЛАТ ИХУХЬАЧА КАРАВАНАШТА

Керда наькъаш дахка доалаш латт Казахстане. 6-ча июне Алма-Атински областе бяла баьнаб Узун-Агачера Куртински ялаташ дIачуяйзеча пункте бола 36 километр никъ. Ялаташ чуаца эггара хьалха дIайолалуча республика дахха къулбехьарча районашка ер шу хьадоладелча денз тIакхийтад ши бIаь километр гаргга наькъаш.

Дерригаш а лаьрхIача укх шера Казахстане кхо эзар километр дIаьха тIа наькъаш дохкаргдолаш да.

ГРУЗИНСКИ МРАМОР

Суремски перевала районе, Сакастрия яхача юрта гаьна йоацаш, цIе бос бар дукхагIа а йолаш мрамор йоатла моттиг хораьй геологашта. Iалама кхера боаллаш 50 гаргга моттиг я хIанз Грузе. Цунах пайда эц мейна дукха тIарсаш хьалдеш латтача, доазол дехьарча йачахьалкхенашка дIахульийт из.

ЭГГАРА ХЬАЛХАРА ЯЛАТА ОБОЗАШ

Керда хьалаьннача ялатех етта обозаш вхар ялаташ дIачуийдеча пункташка Узбекистана къулбехьарча бохамашкара. Ялаташ чуэца болабеннаб Ташкентски, Сырдарьински, Кашкадарьински, Бухарски областий механизаторами.

ТИШЛУШ ЙОАЦА РЕЗИНА

«Хиволга» яхаш чоалхане цIи йолча химиката хьалхара тонна арахийнай Березниковски химически комбинато. Из вещество резинах кIеззига техача автомобильни шинаша болх беш йоаккха хьдикка йаьллу. ХIара шера итташ тоннаш хинола арахецаргья предприяте.

ХАЛОНАШ ЭШАЕШ

ДIадахача шера 28 июне бурув тоха болабелар № 874 йолча скважинана нов. Б. Каюпников керте латта бурувлеттараш. Проектага хьежача 3650 метрага кхаччалва бурув тоха декхарийла бар уж. Бурувлеттарашта болх болайча хана деррига вIаштIехьлар, хьалхарча пхе бетта 2300 метр бурув тохар цар, бакъда цул тIехьагIа балха юкъе халонаш нийсъелар, бурув 2600 метрага кхаьчачул тIехьагIа бурув фарменифероввi тIоанаинта тIаьттар. Цул тIехьагIа IалагIмате чIоагIа лоабита марьхал чуьбла лаьлар скважина, цу гIулакхоца къовсам лоттабе ийзар бурувлеттарий. дукха къахьега дийзар, хIаьта а из хьовзам дIабакка вIаштIехьаьлар цар. Из дIалаьнначул тIехьагIа болх зеттIа кIахо бахар. ХIаьта а уж бехке боацаш хьовзамаш хилар царна, уж лар хаоттам хувцабаларца нийсденна хIамаш.

Ер лар мIслагIча январе, хIанз а тIехьа массанена дага доагIаш да из. Цу сайрийна вахте латтаяр бурильщика Козлов Василий Леонтьевича смена. Юкъьенна смена йолалуш деррига вIаштIехьдар, бийсанна шийтта сахьат дадалехьа 100 метр обсалии турбаш скважина ствола чу чуяхийта карагIдаьннадар бурувлеттараша. Бакъда, цул тIехьагIа хаоттам цIаьхха хувцабелар—баьлар чуь, хьеккар дара, хIаьта бурувой вышка гунна тIа латтнига хийча ховрга из мел новкъа дар царна. Мух сов чIоагIа хилар бахьан долаш чуйохийта обсални турбаш станока тIа дIечIоагIъе йиш йоацаш болх соцабе безаш хилар. Цу бийсанна бригадин культбудке цахалаш хилар участка начальник А. М. Торай, геолог В. Б. Дутиков. Болх дукха соцабе йиш йоацаш бацар. цудухьа. цхьа-ши сахьат даьлалехьа кIеззига мух лаьтIоенначул тIехьагIа болх юха болабир бурувлеттараша. Бlаь денна кхаьбуси хилар бурам. цу ерригача хана бригада дукхагIа бола болхлой цIи ца болхаш вахте лаьттар.

Шоай низаш, хьинар кхоадаьар бурувлеттараша стихияца къовсам лоаттабеш, царех цхьаккха а къаьставе йиш яц, — боах буровой начальник волча Б. Каюшников, — турпал гIулакхдаш хьахьеккар бурувлеттараша Чуприков Юре Пазоев Петра, бурильщика гIонча Кубачиев Салмана, Порвятина Алексея, лаборантка Шишова Любас, кхыбараша.

Халонех ца кхераш, шоай ерригаI опыт оарнагIъяьккха графикаэ хьалха боала вIаштIехьаьлар цар. Иштта 22 апреле — В. И. Ленинаь 98 шу долача дийнахь вахте лаьттача бурувлеттача Чуприков Юре вахтови журнале дIаяздир бригада апрельски план цу дийнахь кхоачашъьай аьнна, иштта иту ди хьалха кхоачашйир найсха задание а.

ХIанз бурув теха баьннаб бригада болхлой. укх деношка скважина чу эксплуатационни колонна IочухкхиIта кийчлуш ба уж. Графикага хьежача скважина эксплуатаце шоалагIча апреле дIчала еаш я, из хьасучох вIаштIехьдергдолаш да.

ХIанз МалгIабике тIехкIоаргача скважинашта бурувлетта долалаь, бригада бурувлеттарий чIоагIа безам ба из бехктохкаме декхараш кхоачашдеча дакъа лаца, хIаьта уж цар толамца кхоачашдергхьалорах тешалу.

А. ГАДАБОРШЕВ.

СИЙЛЕН ЦIИ ЯККХАРА

Пхе шера план хана хьалха кхоачашъяра шерра социалистически ялье йоаржаль къахьегача «Старогрознефть» кхоалагIча промысла коллектив дика толамаш даьхад дIабахача пхе бетта. 2,940 тонн йоача доагори 1 миллион 568 эзар кубически метр попутни гази лаьккхар цар планаз сонгIа. Материалаш, доагор, электроэнерги кхоь беш дIалахийтар баьхан долаш пайчахьалкхен 18100 сом кходе торо хилар. Промысла цхьа йолча участкана тIехкхоачашдаллу шоай производственни декхараш.

Уж толамаш доахача лоархIамера дакъа лаьцар А. Сергеева кулгалдеча Старогрозненски участка мехкдаьттахошта. Дукхьйа цу участке дIабахача пхе бетта планаз сонгIа 2684 тонн мехкдаьттен 1532 эзар кубически метр гази лаьккхар. БелгIабахьа боагIа чоалхаме сепарационни установке мехкдаьтта доахача скважинашта гIулакх ду операторий Х. Багаев, Р. Услеев, П. Щечков, А. Шанхалов, кхыбараш.

Мал чакхболлаш дукха мехкдаьтта дIадахийта йиш йола 15 километр йIаьхо мехкдаьтта провод йиллар участка коллективо. Цу - чу гIолла 1-ча июне денз хьачхоъ дoладелар чхо цхьоалагIча промыслера мехкдаьтта. Цо торо хилийтар мехкдаьтта сепараци ен. хIаьта Грозненча мехкдаьтта чакхйоахача заводашка из дIачуозара дика кийча ен. Из бахьан долаш сепарационни установке чакхдоаха мехкдаьтта 2,5-за хIана кид аьнна лакхдалар.

Бурув техй йаьина №№ 669, 675 йола керда ши молоям скважина хьаьаца кийчлуш я хIанз тха коллектив. Монтаж яра дукхагIа дола балхаш а даьха, хIанз кIоаргача скважинашка IочухкхиIта лаьрхIа дакха дийлейн йолча насосно-компрессорни турбашта опрессовкен сортировкен ен ба уж. Хlара мехкдаьтта участка болхлоша дахьа доац из болх беча.

Т. ГУСЕВ,
«Старогрознефть» НПУ кхоалагIча промысла операторашта.

ДИКАЧА НОВКЪА ХИЛДА ШО, КЪОНА ТУРИСТАШ

ХЬАТIАЭТТАД дукхача хана сатийса ахка. ДIайолаеннай школашкара каникулаш. Дикахетараш сакъердамаш дукха хургда вай пионерашта дешархоштей. Царех дукхха бараш ги тайса тIеринга а долаш шоай хьамсарча республике гIолла лела туристски наькъа болаургба.

БIаргашта хьалхашка хьоттаргьа йоваава хиина керда шера арекаш, гаьнна лолха наькъаш, хьуна юкъера кIаьда ньаькъа тIакилгаш, баьцнара яхаш, дамIенаш. Наькъа волача хана нийсургьа гIалаш а ненаш чухйирца къаьнара крепосташ а.

Вай Кавказ дами туристий альпинистий са латташ я. Укхаза я шоай хозагIа кхы цхьаькхаш йоаца Iалама моттигаш, цIаьнкха а цIа даьаш лоаний борлаьнаш тIа кхала лоа, Сухума юхьерча заповедникера маймалий Iулаш, аьхи лыжаш хекха Домбайга наькъаш.

Пионерийни дешархочи ахкий туристски наькъаш дара план оттаьй Республикански берий экскурсионно - туристски станце. 1 эзар гаргга бер гIоргIа городашка Нальчикерча, Пятигорскерча, Кисловодскерча лермонтовски моттигашка гIолла лела экскурсе. 500 сан дукхьаьша йола Каспийски IаьргIачен форва йисте. Путевкех экскурсе ухаргба туриал городашка: Москве, Ленинграде, Волгограде, Севастополе, Одессе.

Город Грозне № 10 йолча юкъерча школера 20 дешархо 25 дийнахьа экскурсе гIоргба Къилбаседа Кавказе тIоп лаьттача моттигашка гIолла укх маршрутагIа Грозный — Орджоникидзе — Нальчик — Домбай — Клухори — Сухуми — Сочи — Грозный.

Город Грозне № 15 йолча школера - интерната йиIигаш сакъерда гор. Каспийске гIоргьа, № 31 йолча юкъерча школера къона ларйоахараш июнь бетта Ленинграде гIоргба школьни музей кийчъар духьа исторически моттигаш (тIема сийлен моттигаш) Iомае.

№ 28 йолча юкъерча школера къона ларйоахараш июнь бетта чакхбаргба: Грозный—Теберда—Клухори — Сухуми — Тбилиси — Орджоникидзе — Грозный.

ХIаьта 8-ча школера дешархой дьехархочун К. И. Борисова кулгалца хIанале я Эльбруса юхе, Чегет яхача перевале, цхьайттане тхов - кIийле йолча а хиина дукха ха йоацаш цIабаькхаб, гIадбала, сакъердаме хIамаш дукха лаг чу десса а болаш.

Ново-Атагински школера дешархой ахки велосипедашца гор. Волгограде гIоргба Ставрополе, Элисте, Астрахане гIолла чакх а баьнна, Советски Союза Турпала Нурадилов Ханпаший цIи тIа гIоргба, дукха сакъердаме материалаш гулъергья.

38-ча юкъерча школерий професион-ларйоахараш город Бресте баха лаьохIа ба. Цига уж хьожаргба Брестски крепостага, ер лоацеш хиннараш болча гIоргба.

Июль бетта Нохч-ГIалгIайчен хоанча ломашка хургья Нохч-ГIалгIайчен къоначa туристий XI-гIа республикански слет. Цига хургья 18 районера командаш (итт-итт сан волаш), бийха болабергба доаллахерча городашкарен республикашкарен къона туристаш. ВЛКСМ 50 шу кхаьра хетам слет. Къоначa туристана даьъа лоацаргда туристски кхьамна (дукьалений никъ, спортивни ориентаци, сампостий хьаш, кхыярш). Котбаьннарашта кубкаш, грамоташ, кийлара сонгIаташ лургда.

Республикански берий экскурсионно - туристски станцерча кружковшаша сакъердаме походах ергья МалгIабуаехьарча Кавказе гIолле Безена-Iам, Галанчожски яхача озераш долча гIоргба. туристски наькъа тадиягалIа гIоргIа IаьргIача форда тIа кхаччалца. Дукха дешархой Берригсоюзни маршрутагIа гIоргба Грозера Советске, Итум-Кхала гIолла чакх а баьнна, ГуржегIен IаьргIача форда тIеи кхаччалца.

Городал арахьарча пионерлагеришка сакъдаш бола пионераш деношка 1—3 дийнахьа хьамсарча республике гIолла туристски походе гIоргба. Укх деношка 35-ча школа 9-ча классера 15 сан туристски походе гIоргба Гражданская тIом болча хана Эса чIоже гIолла Серго Орджоникидзе вахача наькъагIа. Тхьо бIаьЕрзы яхача ирале, йахуй чу а отташ, Арихи кхаччалца.

1968 шера август бетта «Артек» яхача Берригсоюзни пионерски лагере къоначa туристий краеведий, Ленински комсомол туриакаш нинь Iоьнйеш болаш 5—9 классашкарча пионерий Берригсоюзни слет хургья. ВЛКСМ 50 шу дизара кхташ из слет.

Шеча ларйоахарий слете гулургба Ленински комсомолан 50 шу дизара хеталчa туристски походашка дакъа лаьцараш, комсомольски сийлен ВЛКСМ истори музееш школашка вIашагIъеккхараш.

Вай Нохч-ГIалгIайчера «Артек» гIоргьа дикагIа вола 20 пионер-ларйоахар вокъе а волаш бола къоначa туристий команда. Сонена ларъяхара балха слет дIахха эзаргьа бирана слете.

Къонача ларйоахарашта лоацаргьа туристски кхьамна, походашка, самодеятельносте хьажарашка, конкурсашка.

Слете вIашагIйоалларгья ахча ларйоахарашта баь болх хьахьокхаш йола выставка (альбомаш, фотомонтажаш, дневникаш, пионерски комсомолски организацей летописаш).

Ахкан каникулаш болча хана Нохч-ГIалгIайчене а цун гонахьарча а гIолла кхьаьн дийнахьа масеехк дийнахьа еча походашка а экскурсешка а чулоацаргда 30 эзар сонгIа пионери дешархой.

Никъ дика хилба шун, къона хьакъхахой! Хийха сигале а дийца тIоршеш а хилда шоана!

А. ФЕДОРОВ,
республиканск берий экскурсионно-туристски станце методист.

СУРТА ТIА: Барнаульски кIадай комбината дикагIча ткачихах йола комсомолка Людмила Кузнецова. Шийна балха болча шой нокъосташа цхьана кIиранадийнахьарча цхьан сменагIа болх баьб цо. хIаьта цу сменагIа даьккха ахча Вьетнама нокъостийн дара фонде дIа а деннад. Комбината коллективо Алтайски цIогI эггара хьалха шоз денна Вьетнама халкъа материальни йовкъостал де профсоюзий Берригсоюзни Федерацие Генеральни Совета Чрезвычайни сессе баьча тIахьежам.

Е. Логвинова сурт.
ТАСС фотохроника.

СУРТА ТІА: ГРОЗНЕНСКИ РАЙОНА КХОАЛАГІЧА СОМИЙ-ВАЬЦАДААРИЙ СОВХОВА ПХЬОАЛАГІЧА ОТДЕЛЕНЕ МЕХАНИЗАТОР НЕШАДИМОВ АЛЕКСАНДР НАРСАШ ДІАНИЙНАЧА ЗЕ-ПІАМАШКА ОПРЫСКИВАНИ ЕШ ВА. ПХЬАККХА ДИ ДІАДАХИЙТАЦ ПО ШИЙ [illegible] ТІЕХКЕХОАЧХИ ЦА ЕШ.

И. Попова сурт.

ХІАРА ІАТТАГАРА— 4000 КИЛОГРАММ ШУРА

Доакъара базадешшаме чІоагІъяр вах, шурий-товарни ферма йолх лерттІа віашітІехьбайкхарах тха кхахьегамхой торе хинний укх шера шхе бетта хІара Іаттагара юкъера лаьрхІача 1230 килограмм шура якха. Доаркашта юкъе лаьржача социалистически яхье хьалха латташ хьабовтІа шоаш леладеча доахах хІаранегара юкъера лаьрхІача 1,5 эзар килограмм шура лакха доакаш Д. Морозова, С. Космынина, Л. Магомедова, кхыбараш. ХІаьта бесгалдаккха доагІа дІалахача біарччача шера фермерча доахах хІаранегара лакха шура 2632 килограмм мара ца хиннийга.

Цу тайпара къахьегама толамаш долараха районе хьалхара моттиги нарора-кара тела ЦІе байракхи лаккхар ферма.

Нохч-ГІалгІай опытни станце шурий-товарни ферма укх тІехкьарча шерашка чІоагІа тоабаьб болх. Из бахьан долаш хІара шера, лакхлу фермерча хьайбий продуктивность. Уж лешаш тешам болаш чІоагІлу укх цифраша: 1965-ча шера фермерча доахах хІаранегара лакха шура 1748 килограмм хилар. Хьаьта 1966-ча шера 237 килограммага кхаччалца лакхъелар ба. Кхы а дукхагІа хилар ва 1967-ча шера — 2632 килограмм. ХІаьта дІададара шера укх халаца нийсдича лакха-чул дикка дукхагІа хул укх шера пхе бетта лаьккхар 1240 килограмм гарга. Цу гІулакхо тешаш болийт тха укх шера хІара Іаттагара 3 эзар килограмм шура лакха йиш хургхилараха.

Фермерча доахангара йоаккха шура дукхагІа хиларга хьежжа лакхлу хІара Іатто лу доход а.

ХІара шера ферма хьалаш тоалуш доагІаш хилараха хоь вайна уж толамаш шІаьхха нийсдения доацилга. Юкхьанна, толамашка долха нахъкъаш лека зеоаш а хилар. Цкъа тхо доахан мохкапа кхаба долладеннадар. Вакхьда, Іа яха пайдане а хиланзар из гІулакх, дукха зе а хилар цох. Цул совгІа Іодоча Іаьсашта а Іаткъар ва.

Дукха уйла яьчул тІехьагІа оаха хьорхІоь хьайбаш ахкан замалахьа лажа дІа ала лехкаш. БІарччача шера хормушкаш уж кхаба. Лаьча техкамаша хьахьокх, доахан доажадеча хана 20 процент буц хоагаш тІабетташ йоаеш хилар. ХІаьта КИР-ана хьекхача йоар 10 процент мара яц. Цул совгІа хьайбаш цхьаьна-ка лоажадеш лаьтта цар чІоагІа тоІа а дий докъалу. Из бахьан долаш, лаьтта аха хала а хул. ХІаьта йоакха галаш йолаш а хул. Цулуха пу лаьтта дІайийна доакъара культураш дика хьа в хилац.

Вай хьалха дийццача тайпара доакъара йийнача культураех оаха пайда ийбарах тха торо хилар доакъара культурапита оахам лешна лаьтта 1,5-ша кІеангде. Цул совгІа, доакъара хьекхача бакний кикал а массала дика хул. ХІаьта доахан чуккоабаш хилча цаьна хулаш доль эпизодически лаларш а лаьгІлу.

БІарччача шера хьайбаш рационально кхабарга хьежжа мара лакхъяла йиш яц цар продуктивность. Цу гІулакха а хьайбаш біаьсти, аьхки, гурахьа меттел къаьстта Іай а лерттІа кхиба йиш хургйолаш тешшаме чІоагІъе еза доакъарий ба[illegible].

Мишта віаштІехьдаьккхад из гІулакх тха ферме?

Дерригача шера опытни станцера хьайбаш концентраташца Іалашлу. ХІаьта бетташ долча доахах хІаранега пхьаьпо килограмм шурейна лаьрхІа шишта біеь грамм а кхоачийташ тел уж. Цул совгІа, доаханна моша доакъар лоатталу апрель бекъабелча дена ноябрь боаллца — ворхІ совгІа бетта. Іана бетташка йола, силоси, концентраташ еки доахапна.

Къаьстта теркам тІабахийта беза доахан Іана замалахьа кхабара. ХІана аьлча шура ошаю ха а ва. Тха долриай дика віаштІехьдаьлар ца гІулакх — Іана бетташка хІара Іаттагара лена йоаккха шура 8,6 килограмм хилар.

Іана а ахкан а замалахьа хьайбий продуктивность лох ца елийтара лоархІаме да доакъара дикал лакха хилар. ХІаьта доакъара дикал лакхлу пох калорийность лакха йола злакобобови культураш йоахкаш хилча. хІаьта тха сийнача конвейере чулхоагІа тайп-тайпара пхьайтта моша доакъар.

Укх шера біаьсти аьлча дена тхоай доахан гуракьа дийна рожь, рапси віашагІъоаьча мошача доакъарпа кхоаб оаха. Цу доакъарпа 10—12 дийнахьа кхаьбар доахан — 20-ча апреле дена 5-гІа май кхаччалца. Цул тІехьагІа гуракьа бийна мукхи горохи віашагІъоаьча доакъарца кхоаб иллал. 19—20-гІа май тІакхоачаш хьахул кІен-горох а, кІен-вика моша доакъар. Цу доакъарашца а 7—8 дийнахьа кхоаб доахан. Май чакхбоалаш доахан кхаба эттал хІаьтта хьалаьйнача біаьсти доакъара дІалийнача кІенчи горохаца. Цу доакъарпа Іалашде йиш я доахан шин кІира. Июнь бекъалуш хьахул хьажкІаш, цунна тІехьа судански буц. Цу доакъара йийнача культурашпа 5—10-гІа июнь тІакхаччалпа кхоабарга доахан. Цул гІехьагІа шоллагІа а, пхы віахо а йийначе хьажкІашца кхоаб доладенна уж.

Август бекъалуш пхи-илх дийнахьа хьайбашта шоллагІа хьекхача судански баьца моша доакъар тел. хІаьта тІехьагІа йийнача хьажкІашпа октябрь боаллца кхоабарга уж. Ноябрь бетта рамь — рапсови доакъарпа мукх а обеш кхоабарга. Люцерна моша доакъар терга оаха кьыча доакъарал совгІа.

Іан замалахьа хьайбаш кхоабергдолаш гхоаптта мел моша доакъар: люцерна, судански буц, вико-горохови, вико-кІена силоса, лаьрхІа хьажкІа йийначар Іалашлу.

Долаш ва тха кхоачамбоацараш а. ХІанз а берригача балхашта механизаци яьц. Цу гІулакха укх шера линейни хьегане доахан деттаргдолаш установка оттаерга оаха, хьалха хинача «Елочка» кхачуч меттел. Помещенеш пІенъерейолаш пневматически установкаша автопоилкаши хургьа.

Дукхача боазамаша боагІа теркам тІабахийтаи шинараша искусственни осемененни яраи уж доакха кийчдаран. Тха опыто хьахьокх искусственни осеменени а ва шинараш дакха дика кийчлича уж зехкачул тІехьагІа паргара хІара дена 14—16 килограмм шура лакха йиш хулга. Миштта, доарха Б. Шамаевас ир леларча дукхьаша лахкача доахах хІаранегара укх шера бих бетта 1200 килограмм шура лаьккхай.

Биь бутт хьалхагІа віабоалу дукхаш шинараш лахкара кийчде. Цу хана уж лерттІа кхоаб, дукха шийла доахан хий меладу, шІенду, шаьмараш хьур. Кхабара рацион доаккхийча доахан сапна я нар. ХІаьта доаркхий къахьегамцара беза гобоаккхарга болаш беррига доаркана ийдеча кхоам юкъера зор а лаьрхІа ахча тел цаона. Цу хьакъехьа ниттта дуол доарка воаьча И. Тошлаяас:

— Тха опытни станце къахьегамхой моллагІча участке шоаш беш болх бол бехктохаме хетаь ба, хІана аьлча Іалман тоххамаш практически беча балхашца чІоагІъеш долапла. Тха ферме кхаь бух дола доахан ва: красностепной, симментальски, швицки. Дика ва уж доахан. Пхьатарра еца а лакха я цар массаце а продуктивность. Цу бух болча доахангара тхадоаш баьна долча хьалашка хІара лена пхийтта е совгІа килограмм шура лакха йиш я. Са группе ткъе етт ба. Укх шера пхе бетта пахех хІаранегара 1420 килограмм шура лаьккхай аз. хІаьта шу чакхдоалаш хІаранегара йоаккха шура кхаь тоннага дІакхачийта ваха я со. Сайгара доахан ва пелау дегьалгІа шу ба. ХІара шера дукхагІа хул цар лу шура. Доахангара шура лаьккхара тешпаш лакхъяра боккъача лоархІаме да хІара доаркана ше леладеча доахах хІаранегара шун оахал йоаар. Юкхьанна кІоанта хулар хІара Іаттагара йоаккха шура — бештеккъа кхачамбоца илан. Бакъда хІанз гІулакхаш тоаленна. [illegible] да юташ хьоаккх [illegible] хІара Іаттагара шура къаьсттанеш бух долчагара. ХІара Іаттагару боаьдо цул продуктивностага хьежжа лу, цаьна хала дец. [illegible] аьл [illegible] шура [illegible]. ХІанз лет сона кхаь тонна [illegible] хьила йиш хургья шура йинна.

1975 шу тІакхоачаш тха боахам племенной дика лакха бола 400 етт хургба. ХІара шера доахана продуктивность лакхье тха віаштІехьдалараха цу шера 4 эзар килограммага кхаччалпи хургва хІара Іаттагара йоаккха шура. Цул совгІа тхо лекхарейла за республика кхыча боахамашта племенной дикал доахан лоаттаде а.

В. БАГДАСАРЬЯН,
Нохч - ГІалгІай [illegible] опытни станце партийни секретарь.

МЕБЕЛЬ ДИКА МОГАЮ

«Пхе шера план — хаьал лаьлха» яхача девизах къахьегаш я Грозненски «Терек» яхача фирма коллектив. Къаьстта дика толамаш деш укхаза Н. Чуйко кулгалдеча пхьоалагІча пехь коллективо. Апрель бетта лаьржача социалистически яхье хьалхара моттиг лаккхарах карара кара тела ЦІе байракхи 200 сом ахчан премии тІоажайнр цунна. Миштта дика хьахьийгар цар май бетта а.

Вай республике баьхача наха дика йовзаш а саьш а я цу коллективо арахеца «Киевски» книжкаш чулоаттаду шкафаш. Цхьаькха рекламаш йоацаш я цар арахеца продукци.

Дика толамаш доахаш хьайоагІа цу цехера В. Анисова кулгалду столярий бригада. Бригада кулгалхо йоакха балха опыт йоаа болало ва. Укхаза ше болх беча пхийтта шера дукхача къонача болхлошта дІаІомалий из ший говзал. Цул совгІа из массаза хала гІча дукхагІа эшаш волча, конкъосташа гІо ва массаза кийча хинна. Цулуха лакха сий ду цун бригадача коллективо. Из халкъа тІаьхьожама доста председателалла, парторганизаце секретара заместителалла хержай. Халонех ца къехчаш волча коммуниста Ленина орден, еннай. хІаьта завода администрацие а еннай «Социалистически яхья отличник» яха знакок, дукха благодарностеш, ахчан премеш.

— Хала ваа эттара хьалха се укхаза венача хана. ДукхагІвола балхаш кулгашца де дезаш, балха тІа эша материалаш тоъацар. Шишща-кхоккха сагот мара воацаш яр бригадий а. Цулухьа віалла хьаІоцар бохх. — ахаш дуоц Василий Павлович.

ХІана дукхьал цун бригада я ва 18 саг. Царех хІаранар дукха балха говзалаш йолаш ва, цулухьа шоай болх сихха бе віаштІехьйоал цар. Дукха ба бригаде къаьна лакха говзал йола болхлой. Царца ба «Къахьегама сийлен аллея» тІа сурташ хьалоахка П. Бабижев, И. Шишков, И. Титов, кхыбараш. Хьинаре къахьег цар шоай говзал дІаІомаьча къонача болхлоша а. Цу бригада болхлоех дукхагІбараш эттара дІакхагІа йолча 5-ча разрядах къахьегаш ба. ХІаьта цар арахецача продукце дикал лакха хиларца лувзаленна да цар хьаба болх пхьаккха тІаьхьожам боацаш чакхбоалийтилга а. Миштта болх беча цу бригада члений хІара денна шлайнал совгІа 10 — 15 книжкаш лоаттаду шкаф віашагІйолла торо хул.

— Тха коллективерча хІара болхлочо дика кхетаду шийна хьалхашка латта лекхараш. Цулухьа уж ца могга дикагІен сихагІен кхоачашде хьеж ва. Из хила а мег тха тхоай декхарашна хила лоархІателга. — йоаз ший бригадах біубенна волча коммуниста.

Дукха ха йоацаш горое Ростове «Севкавмебельдревпром» объединене чуйоагІача 15 предприятие дакъа лаьцача выставке «Терек» фирме лаьача мебела «ТІехалка» оценка еллр. Цу выставке хиннача керрача СК-391/1 яхача наборех йола шкафаш арахеца йолалургьа пхьоалагІа пех 1969 шера дена. Уж шІдарахой оаьза хургбелча тайпара хоза кийчъяь, полиэфирови отделка а яь дикал лакха йола книжкаш лоаттаду шкафаш а.

З. ДОШУХАНОВА.

Кишиневски тракторни завод — къона предприяти. ХІанз укхаза дукхха хьае болалы эттара техника. Москве хиннача «ХІинзара юртбоалама машинаши оборудование» яхача Дунен халкъашта юкъерча юртбоалама техника выставке Йоккха доцо медаль елла «Т-54В» яха кердача трактор. Мехка кочсей бешамашка хІандае а болх беш я из. Цул совгІа дуккхача кхыча балхашта лаьрхІа а я трактор: пулавхоайда эша йиш я лаьттан оахачоб маккаш доахчев, фу дІахувча а хьувкъаш чуэцача а, дуккхача кхыча балхашка. Унифицированни узлех оттхалехк латт машена мотор а ба чІоагІъяІа. Машена гетгра компактнеи комфортабельнеи а. Кабина герметичная а, чуйоалла ш вентилятор. Іохайна ваІа кІаьла гІаяд, кІа-ихе тетта кхаган. Іоатъали оІсгыевн а болаш. Шийлача хана хьалдотае йиш йолаш обогреватель а боала чукьа.

Сурта тІа: кишиневски трактораш «Т-54В».

Е. Драйшнера сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ФРАНЦЕ ПРОЛЕТАРИАТА ТОЛАМАШ

Кхо кІира совгІа ха я берригача лелхарча 10 миллион совгІча саго дакъа а лоацаш французски пролетариата предприниматеш хьара забастовочни къовсам лоаттабу. Шийна нийсса кхы цхьаькха доаца ленал къамахчьал хьа а къовхаш, экономически дІалехараш политически лоацугаша цхьана тар а дии, капиталистошара лоархІаме котало ийхна віаштІехьдаьннад Франце белхахой класса.

Бакъда, шоаш къовсам а лоаттабеш хьа мел дийхар кхачалац французски къахьегамхоша. Цул а совгІа, біаьш ээараш болхлоши гІулакхера нахи дІахо а къовсам лоаттабеш ба, хІана аьлча предпринимателаша тардц цар дІалехараш кхоачошде. Цхьабакъда, угольщикаш, металлургаш, текстильщикаш, электрикаш, газовщикаш, кхыбараш санна болча къахьегамхой херд-херда отраслашк предпринимателашкара лоархІаме гІейленаш а йоахаш, болх юха а дІаболабу. «Юманите» яхача газето белгалдаккхачох, къахьегамхоша кІаншІе а барагІйаймарий укх тІехьарча 20 шера лаьккхача эттара йоккха кхаьсІйолча котадоппи нийсса да. Профсоюзашна переговораш еча хана правительства доаш хьал дийхар профсоюзий бокъонаш дикка шеръярех чІоагІъярех хьагъехьара закенопрофект парламенте дІачудургьа яьпа. Нохкхалге дилача дийна нийсса пхы цхьаькха хилалга йола забастовка йолча хана пІеньаь хІаьлккар правительства чакхьаккха лаьрхІа йола компартии кхайбоа прогрессивни организацеш дукхьала хиннна референдум. Цунна меттел, коммунисташа дІалийхача тайпара, Къамаш собрани ший декхарех цулла а дамйта, пенда хоршашш де ферталир.

Шоаш дІалехараш кхоачаш дайтар дукха французски къахьегамхоша лоаттабу къовсам тоаме чакхбалхаре хьажхандара дика кийча хинну — нийта да хІана французски коммунисташа хьалхашка хьаттаеш лела кертерча декхараш. Массайолча торгенаш охрунге шоай кандидаташ оттабу вакнарте. Берригача мехка ший кандидаташ оттабу социалистически парти, радикальни социал-радикальни партии, республикански нисти-путей помпент оалаш ла чулоагІаш йолча демократически социалистически ний федераце а.

23 июне дІала ееча доржаний хьалхарча туре шо-шоаш хургба коппарти лаьрьехарча ший федерацег кандидаташ. 1967 шера хоржамашка а санна. ХІаьта нагахьа санна кандидатех пхьаннета а эттара дукхагІа голосаш ца кхаче, 30 июне чакхъяккха лаьрхІача шоллагІча туре коммарте а федераце а барт віаштІехьбаьккхаб шхера а хьалхара тур чакхъяьначул тІехьагІа доагІча хьал тІа нийсенна кандидат хьалхолаларгболаш.

Франце коммунистически парти къахьегамхой бола къахьегамбошан, [illegible] прогрессивнаь, терерчи ортаечи къахьегамхой массе тайпаша дІалехараш кхоачашдар дукха, коммунисташ юкъе а болаш демократически Союз халкъа правительство віашагІйоллар дукха лоаттабу [illegible] бокъона хІазе бахьа лаьрхІа а йолаш.

Мел хинна а конструктивни йола программа ш[illegible] кхетаеш йолча цу позицена дукхахьакхха низ ца кхаачаш йолча правительственни партеш антикоммунистически истерий йоаьжай. ХІана президенте оалаш віашагІъеллая я «Республика дераара комитеташ» оалаш йраш. Цу чернословни организацей невкъостала хьайбуржуазии къахьегамхой низ болча къовсано ухарбала обывателаш шоашкахьа баха гІерт правительственни партеш. Цар массе тайпара кхерабу уж «тоталитари коммунизм» пресизакаца, прогрессивни организацешта дукхьала хьинаве къовсам лоаттабора сарцагІиоах ах фашистски біехаш дукхьал зулахоба.

Зуламхой бандаш каст-каста профсоюзни прогрессивни организацеш помещенеш, аьрзехарча газетий редакцеша чухьаха лынай. Болхлой болаша мугІарашта юкъеала а гІерт реакце агенташ. Цу тайпача пхьа цхьаьнкха кефта боалаш йола лоаулгаш теркал ца леш хилара тІахьех Французски коммунистически парте. «Псевдореволюционни демагогек анархистически лоаулгаштех тІехьаца а дочкьаш, — белгалдокки «Юманите», — цар ва хьоатош аьлча къовсам лоаттабу. Іаьлашттех предпринимателаштех дукхьа ла а ца доаттабеш, къахьегамхой организацеш цар активисташтех дукхьала, коммунистически партеш аьрзехьарча ший пхьоагІо хьалоавашт йолча пул политикани дукхьала».

Французски буржуазеш реакцеш зерхІар кхетадеш ла. Уж гІерт моллагІча тайпара бола а цІуф юкъе а белла, уйла ца еш болхлой классага къовсам хьоабойта. Царна бахьан къа массе тайпара парламентски торонаш дІа а хьха, пхза невкъостал да болхлой болашшара, эттара хьалхарча аргІанна Французски коммунистически партешаща дІахьалакхара.

АМКАЧА ЗАКОНА ЦУНЬАГІБАХАРАШ

Сиг ве аьлча керда политически зол дала ВіашагІкхийтача Штаташка. Лос-Анжелесе «Амбассадор» яхача гостинице кертах теича теха ле човахь сенатора Кеннедиа. Цул шІа шера йоанаш а хьь шун аз шун хьалхагІа Даллас біехача кулга вагІа вийнача президента Джон Кеннеди воа из хилараз віаа а да Іеш. Укх тІехьарча хана Роберт Кеннеди гучаша критика аьй американски правительства арахьарча политика эттара агрессивнегІен авантюристическии аспектанта. Из критика эр ший кандидатура демократически партегара президента посте оаха дІаеттайтар дукха хоржаманта хьалха лоаттайбаьча къовсама ларда цо йиллар а.

Вьетнамера американски агресси бокъошца сецаяра программе хьалдоацаш вацар сенатор Кеннеди. Цхьабакъда, из чІоагІа критика йора правительствона вьетнамски тІема эскаллаци ярах, хьайялора вьетнамски проблема переговорий кхана къовстаенга. Из къоачамбоаллам хинная американски милитаристашта къаьстта чІоагІа из гоамазара. ХІахарча Америке ше сух яра нийсса да из, хІана аьлча политически противникаш ерраш боабелга «американски вахара образа» боараш а хинна дІаетта дукха ха а.

Укх тІехьарча дииь шераш ах шеран еррига Америка меттел, деррига дуне а цецаьккхад политически гІулакхашта США дукхаа ших бобаро. Джонах Робертех КеннедетІара Мартин Лютер Кинга а шІерашта дІатІатоха йиш йолаш а граждански бокъонаш бахьан долаш къовсам лоаттабаьлий а ахха расистски терроран боабаьлий а эттара біаьи шІераш. Дерригача цивилизованни дунено тахан шаьха ший мехкадеш лу уж дулашаш бахьан йилаш бежи бу къулбехьей мелазанха лийчевалелий бандии, цу-клукс-клан, тІема расизм йозалнча а Вьетнам агрессорий ахха гІулакхаш дезарйтача а американски империалистически обществана.

Дарба хургьювоаш. [illegible] духерина хІерале лола хала лалар кхийттал американски обществах. Дерригача дунен чу цу тІа уйла сона ба гІорбалиша общественни деятельносте пасе тайнарча ностановлеч оецнас фошистски органаш. Кхыметтел «Вашингтон пост» яхача американски буржуазни газета а хатташ ду: «Ший политически лидераш а йоабе ца мегаш бола ваха мисиа, гІорт дуненна йоральни дугаздалга шийгахьа даксзза?»

Президента Кеннеди а вийна Далласе дийна тоа, Роберт Кеннеди а вийна Лос-Анжелесе дийнна тоача, — цул цхьаьа віаьано доакъаш ла. Парламента дукхьала болх беш хинна цхьа мани а, — «аьл боабу политически сиидакат» ціи а йолаш, белгалдаккхи чилийски сенатора Тейтельбойма. Кердача зулама лер йоаеш ва цхьаь хиначи пхьал фанатика бола ба аьнча хьалхайталаа гІерташ хІанз віашагІкхийтача Штаташка дела чеч долча хІамана цхьаьнха а тешаверган. Хоазатедаь лен «Попюлер де пари» яхача французски газете хьакхьайналеш хилар: «Цу вересех тешоргдар малюм? Вулаю хІаметил массаза а пхьал оагІонахьа еттаж хилаюи гопахьаоа атмосфера балан лолаш цара цу хала йиш ца хилара. ХІаьта на атмосфера віадаккхара лешна лоадаиз хІама ца хилара тоерхха ца лоп эпсар лалагІа ва?»

Американски империализма цхьа цІий мехкалеш хьалоагІача исторена юкъерча къ тІалолаш йолча кералача оагІоно берригача дунен тІаьа пах хьаклхьоабу Вьетнамера вуламе агрессерч со чехе сояийтар дукха ккы а чІоагІагІа къовсам лоаттабора. Юкъарчал воацаш буыаш ба США хьакхайкаечен чакхйоахачен культа юкъе. Вьетнамерча американски военщина къизаллаштех американски доал еу класс дуори жанрама дакъа шийга ааа гІертарни шиты.

ИТАЛЕРА ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ КРИЗИС

Итале Министрий Совета заседани еш йола дворец Кидин шин минута никъ балла гаьна вара ва Итальянски парламента депутаттий палата чу йолча вена гІорьеннача рижски дворецагарара — Палаццо Монтечиторпогара. Цхьабакъда, пхьан дворепа чура веих дворепа чу тахан йеш бар цхьа моллагІа бола никъ бац. Монтечиторио депутатех гІанзаш тІара моттиган хьен віалхвоагья хоиш ла: цу хаттара жоп лелар аьрзехарча ний бокъа толам бахийхача а аьттехьарчаря цар соэапиний ва па клийтача а 19—20 мае хиннача хоржамаш. Цхьабакъда, кхыметтел эттара опытнегІа болча итальянски политически обозревателий а хІанз укх сальнта савхуш дац мекха доал ла[illegible]ра меидат парламенте хьакха изпо чаргьа а 5-ча июне ший вреднтельства отставке яхар хьехайгальсча А. Моро воганетта Паламдо Кидии да маза хургва а.

ТІехьара парламентски хоржамаш хилалда кхаь парте — христиано-демократически, республикански, віашагІкхийтача социалистически — вовлах латтар Итале правительство. Из віашагІъелдар социалистий вертехьарча лидераша дукхача коммуниста зилааль кеннайтеха кхьегІа доаьлачули яхи шу хьалгаІа лежеюно гІландаш тІара министерски креслашка хайначули тІадьагІа.

Социалистически парте лаьтта ча тхьаба лидера Пьетро Ненни лаьхьайкадир цу хана: «Кертердо — кхоакаш йоатхача кІагІа чуйиша социалисташта мукьа балор». Кхоем лагинна аьлча, из тешан хора, коэте хьа санна социалистаи правительствона мохкбоахе. Іаьвлах цар къахьегамхой гІулакхча пайда эпаргхиларах, «левоцентристски» кабинетора гІоалларча шоай партнераша цар прогрессивнегІа йоза аралдапен чухьарен политика делайтаргхилара. ТІакхта юха, дукха за боацаш, «левоцентристски эксперимента» кертера нисеаш е мегаргІола за хьегахальчача, итальянски неплейоаап тІа чактьалар сих тайнара карикатурах премьер-министра П. Ненни, кхоначч йоахлача кІагІа ше нагІаш, хасой пхьаллена кІеаг тІа а тетаодеш кхайкача віадаш хьачуненача Кхосока приказ тод... кофе вела хал шийна ахаш. Пуланта боотвона лоза мабие лаьлаьзц цу карикатуре: правительствона юкъе шоаш болча хана хьахьегача халлха найзана а доаша цхьаьнха тайпа хала гІулакх чипдоалахцара віаштІехьдаьнхачаш социалисташа. Из ва зараш совгІа, шоай буржуазни партнераша бола шерон хинний уж консервативни политика чатбоахача. Из бахьан доаш аьттуп байра: шо хиннача хоржамашка пхьа нчалдон ах шиалой не голосаш 41 парламентски мандаташ баьлар социалисташ. Социалистий политикаш дукхача шаха хочо ерга йоанаш кьоалъича. Цу тайпача аьрзехарча тхьано шиа бохах ВіашагІкхийтача социалистически парте центральни комитете укх нологка хьоатайкалир кеэдача правительстве христиански демократашца цхьаьна дакъа лацара ше дукхьало хилар. Цу тайпара, пхе шера яьха «левоцентристски» коалици дІаьелар.

Юхера а, Іадальнате чолланеча хьал тІа эттар гІулакх. Итальянски буржуазе кертера — христиански демократически парти вовлаченто дегара йоакхагІа йола дукха за я. Цу дукьа социалисташ боаиаш лоал де йола йолаш ла из. Массаза а пхІан чай дола йола массе тайпара хІиллаш, комбинаце йоаих хІана итальянски буржуазии неплейоаен тІа. Из ша[illegible] ла — кертера дакъа хьалхагІа а санна христиански демократаша ягиделаш йола правительство Іалада ерте эттала. Христиански демократаш дибералашца монопольстаяшеи цхьана хургболаш бола шрачт я воаш. Арифметически хьасапага хилча, из тайна варянт хила тардула а: цу реакциони партех лог гІертолга а еш (ІІанзача хана цхьа сапно дукхала из хиннача тайпара), эшича боаване дукха солосаш туле йиш хургьяр христиански демократашка. Цхьабакъда, прогрессивни демократашна хоила ц тайпара никъ курал лага санна а хьийта, дукхача парламентски-католикашта чІоагІа белке берсбар.

ЛоархІаме событеш я укх зенцІен Итале хуваеш. Дика тІа баьлхаб аьрзехьарча ний біартш цхьа фронт хьоага болча ноакъа гІолла. ИКП генеральни секретара Л. Лонгос, пролетарски цхьоагІен итальянски социалистически партия генеральни секретара Т. Веккьте, нохкхача прогрессивни общественни деятела, хьатта хиннача Итале премьер-министра сенатора Ф. Парри цхьана оттадьь цхьа документ — политически къовсамо прогатоаш. Цунна юкъе лиахьа лоаш тІахьех метна дерожка «аьрзехьара светски католически низам». Из тІахьовзан ниттта социалисташка а беш ба.

Г. ЦИНДИМОВ,
В. ГОНЧАРОВ.
(ТАСС).

Сихха кетІоуз Монгольски Халкъа Республика экономика. Промышленность легІаярна йоккха а хул, чІоагІа а лу къона болхлой класс. 1940 шерашца нийсбича 7-ккъа хІана [illegible] ва хьаха йоакхагІа хинная из.

Сурта тІа: социалистически къахьегама бригада член вю лалача буровой установка станоки мастер Гезальгулуу (Хубсугульски аймак).

А. Сперанко сурт.
ТАСС фотохроника.

ФЕРМЕРА ТИКА

Племенной жа лелаечу «Шелковский» яхача совхоза № 1 йолу ферма. Гаьнна бурунин аренашка уьйл иза. Цу дийнахь Iуьйре денз баьдна мух бар, хьуваш гIум а йолаш, хIаьта цул тIехьагIа долла хIама дижар, еттийра цхьабакъда, нийъ гIомаро хьайлабаьккхабар. Цу наькъагIа ферме дIо тхо тика заведующеца Мария Дмитриевна Васильевнаца цхьана.

Цу фермана гаргагIертачу хапа тишна цIеноллаш а вагIаш эIамита мара йоаца поселок хеталора цу поселках. Мичара, из вьтуехьа а хиннадацар! Из мукъагIа керда, тоьенна поселок хиина хиннаяр. Жа Iуйн цар делали чубаха керда хьалаьа цIеноош. Хьалхеш латташ шин цIа кхы а да. Ерриге а хIана яц аьнна йола поселок гаьнаша къайлаяьккха я. Цига я сомий гаьнаш а огородаш а.

Совхоза йолхлой кооператива тика поселкана юккъе ягIа. Цу чу дIачудоал тхо. Бакъдар аьлча, городерчох йоьзаргйоаш я из. Чура тархеш, стеллажаш, прилавка — ерригаш а керда. Цу чура массе тайнара товараш.

КIай халат тIа а дийха прилавкал йуха йоал Мария Дмитриевна. 18 шу за цо торговле болх. Цу ферме из йола а хIана 3 шу даьлнад. Совхозерча кхьча тикашта юкъе толашогIа лоархIаш я из. Цу чу хьалъэлла уьл «Хьалха латтача тиканаъ» енна цIе вымпел. Тико товарооборота план хIара бетта-бетта кхоачашъендаь енна Iийнаяц из вымпел, из еннай Мария Дмитриевнас ийдархошта гIулакх культурно дендаь, царна хьашт мел йола хIамаш теркал а еш цо тIаккхуьхьандаь а.

Хьабе делар ваха тетрадь. Шина тайнара йоазув латтар цу тIа: «Ийдархошта хьаштдараш». Тика заведующи каст-каста йода жа латтача, желаш йолча. Автомашинаца товараш а продукташ а ийце йода из жа Iуй Кулайнатов Абдул, Темирбулатов Алемгази, Гаджиев Iаьла, Гвенцадзе Николай волча.

— Машина ца йодача гIолла-м трактораца а даха мегаргда, — йоах Мария Дмитриевнас. — Из новкъостал сова ца деш цIакха а Iийнавац ферма заведующи Иван Петрович Воронин.

— Пайщикаш дукха бий ферме?— хет ваха.

— Цига мел бахараш а ба-кх — йоах цо. — 117 пайщик ма тха.

«Ийдархошта хьаштдарий» тетрада тIа хьож тхо. Заявкаш кIезига яц цу тIа. Цар ех баракъаш лутта машинаш, кIувсаш, радиоприемникаш, кухне лоаттаю пешкапаш, мебель.

Заявкаш щорта я цхьабакъда, дукха я царна кхоачанъьяраш а.

— Ийдархой заявкаш тIакхиьа хIамаш-м чотъяь вагрвоашаш дукха я. Цхьабакъда, уж а яц кхоачамбolаш, — йоах Мария Дмитриевнас тхона цIе Iалика ювцаш. — Тха заявкаш райпоопа правлене кхы а дикагIа теркалъергйола, уж дерриге товараш укхаза каст-каста кхуьаргдола гIулайх вIашхIельдаккха леза.

С. ВОРОНИН.

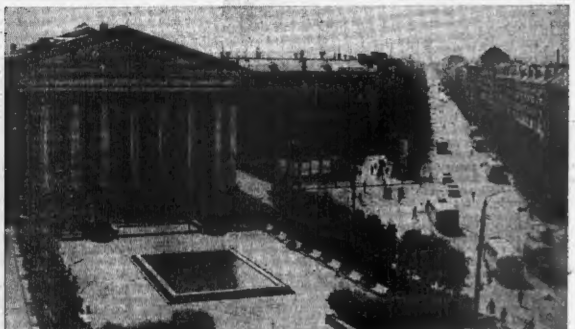

РИЯЗАНЬ. Театральни майда.
В. Нешевая сурт.
ТАСС фотохроника.

ЦIА МАЦА КХОАЧАРГВА?

— Iа фу ду, хьо вахьа ваьннав хьо, Мухьмад?

— Микрорайоне ваха ваьннав со.

— Со а ца цига воаш. Цхьане гIоргда-кх вай.

Иштта цхьаццца дувцаш латтар тхо Орджоникидзе цIерагIча майдане йоаллача диспетчерскена хьалхашка 27 мая йийсана 11 сахьт даьннача хана. Базар тIа санна хIама бац аьнна дукха нах гулбеннабар автобусага хьежаш. Кхайсса деллаш во гIа дар. Автобусага хьежарех дукхагIбараш № 2 йолча автобусаца баха безаш бар. Из автобус ца йоагIа дукха ха я, яхаш кадар уж, диспетчера хIаьаIа гIойя хоаттар мала хургья автобус. Цо а сатургдола хIама а аланар.

Цу хана гучаьлар хьатIайоагIа автобус. Бакъда из дукха хьежаш хьалтарий хилазар. Из яр Стари Сунже уха №101 йола автобус. Калинина цIерагIча поселке баха безараша дийхар диспетчергара шоаш а цIабугаргйолаш. Калинина цIерагIча поселке гIолла яхийта из аьнна. Диспетчера къахийтар цахах, царна гIулакх дар дийзар цувна. Калинина цIерагIча поселке а гIойя, цигара микрорайоне гIолла Старе Сунже гIо, аьнна команда елар цо шофера Арутюнна. Нах беррига а гIадбахар, цу кхиъ а моттиге бахача ваха гIулакх хулаш хIама дар из. Диспетчера баркал йоахар пассажираша.

Дахха Калинина цIерагIча поселке дIакхаьчар тхо. ХIаьта укхазара венната аьнча «Новй магазин» яхача остановкера кхо квартал мара гаьна йийчий микрорайон а.

— Калинина поселкера барам Iобовла беза, автобус микрорайоне гIолла Старе Сунже йода, — аьлар кондуктора.

Бакъда из хун бегара доаллашехь шофера Арутюнна хьакхайкха [illegible]

— Автобус Калинина поселкера дIахо гIоргьяц, микрорайонехи Старе Сунжей болхараш тIера Iобовла беза. Наха вIалла дага ца хиннар дар Iиаферо аьнар. Цо из боцьоаца йоах моттацар цхьаннена а. «Сага ма ви ю. Иштта Iобоалургба цунга дезачалгIах гаьна баха бера бахара цIабоагIа нах», аьнна хетаьара пассажираш а. ГIалат бувлаш хинизбар пассажираш. Шофер Калинина поселкера иха а хьайза шо Iовеннача новкъа юха воалавелар.

«Айхь, хIана дут Iа тхо тхоаш тIахайнинача юха, кхы пхьакха дене а, саг веший хьо,хIамига бераш а дилаш ветий а ма багIий ух чу. ДIацIадига тхо», яхаш дехар наха шоферга. Бакъда цуна дIахазацар нахьа ша, кхера санна тIоеIвеннавар из.

Шо Калинина поселке дIаяьга 25 гаг а воалавеш хьавера Арутюнин. Нах цIа а ца буташ юха хIана йовлабаьб Iа аьнна шийга диспетчера хьаттача сога иштта тIо аьнинадар Iс, яхаш, къарвала веннавар из. Шийна чакх ца даьлча, Мичурина улицагIара иикъ ве боландаь вахавар со, аха ваьлар.

Ший хаввахьа автобус ца йоагIаш моттигаш каст-каста нийсалу цига бийсан ха яхача хана. Арутюнов санна вола шофер хьетаб а, хIаьа цига лелача автобусашна графиках баьх бербола гIулакх де а дагIа уж марайолча автобазана контро.

Ю. ГУРЖИБЕКОВ.

ХОЗНЕ КХОЛЛАРАШ

Эфирадьаьттай производства специалистий IV-гIа дунен халкъашта юкъера конгресс хургья 1968 шера сентябре Грузе столице Тбилисе. Конгресса кийчлуш а конгрессе дакъа лоацараш моабацта тIаэпаргболаш йола эфирадьаьттай культурай Сухумски опытни станцан Баушерски эфирадьаьттай маеди коллективаш.

Сухумски опытни станце директора моттбоалама Iилмай кандидата Чикваидая Василе АПН корреспондентага хоам бир:

— Тха станцен заводи эфиромий этара маьлехIа дола тайнаш хьалкхебарен хьалерех, уж чакх а доахаш, духеш, одеколонаш, парфюмере кхыйола наделеш хьалра этара чIоагIагIа энкыш дола хоа хьаж йоагIа дамттаж царех хьалара дакъе бозу бу дукхха шерам да. Станце Iилмаш болхашна тела ча рекомендаиеех Грузе колхоазашка совхоазашка тIо-тIо дукхагIа хIама гераташ, пачулон, казанлыкски роза, денкха вахь дола жасмин, кхыйола эфироносаш.

Гибридизаци яра цахьъаца станце хьалаь массазарча тов Бессарча герано дучуа шоайен хьалзем дукхагIа дамтта душ дела геранк керда сарт—№ 24. Кхы а хайдагIа хургдолаш да советски специалисташа дукха ха йоапаш хьалаь хIана тохкамах чакхдоаьли латта № 7 а № 8 а йола герана сорташ.

Дунен халкъашта юкъера конгресс хьаллара хьамара опытни станце каллективо кхьетта сборник арахеп эфирадьаьттай производства дакъе советски специа- [illegible] карагIальнарий хьакъехьа.

Лев ГОЛЬДИНОВ,
АПН корреспондент.

ГАЬНАРЧА ЗАПОЛЯРЬЕ

10 шер кIоргга лаьрхIа акклиматизатор болх бе пхьаьнйтай Мурмански областа «Полярная звезда» яхача совхозе. Искусственни климат чулоаттош кхьетта шийтайнара злаш а яз. Вить беттага дIалайна акклиматизатора чу за яьккхача кIорига аттегIа лоаргйо ше кхычехьа яIаьвача харара кхь, сихха хIаIамарче из коа тIера оалхазараш лелаечо хьдоарки фермашкара бехара дIадаьнд.

КIоргагашта безаш це хьанйола проблема заполярьена чIоагIа лоархIама я, хIана аьнча кхулбахьен районашкара коа тIара оалхазараш фуаш тIакхахьарга геттара дукха мах бода.

ХIана шоллагIа акклиматизатор хьаьхеш латт «Полярная звезда» яхача совхозе. Из йистеьнинчул тIехьагIа боаханга йиш хургья коа тIара оалхазараш лелалу еррига фермаш кIоригашца Iалашъе.

Михаил ПОПОВ.
АПН корреспондент.

ЯЛАТ ЧУЭЦАЧА ХАНА
ЦIИ ЯЛАРАХ ЛОРАБАЛАРА БОКЪОНАШ

Ер бокъонаш кхоачашъе декхарийла ба совхозий, колхозий, гIоана долчен кхьчен боахамий беррига хулгалхойн инженерно-технически болхлойн, юрта боахамера механизатораш, ялаташ чуэцача болх беш мел бола нах.

ЯЛАТАШ ЧУЭЦА МАШИНАШ КИЙЧЪЯР

Ялаташ чуэцача. йол хьокхача, чахьаргададеча балха тIайнта йиш яц тракторлаш, комбайнаш, жаткаш, автомашинаш, цIи йоаккхаргйоаш уж бокъонца кийчъяьчул тIехьагIа мара. Цу гIулакха:

1. Коллектор йIоах а йика кIур арахохча турба чу гIолла ела арабеттаоргйоаш бокъонца тоаль хила еза зажигание системаш двигатела питанеш.

2. Питанеи даьттайн системаш. гидросистемаш талхаяза а доагоон даьтташ Iовхаргдоацаш а хила еза (сурт 1).

3. КIуо арабеттача турбашта юкъе йоахкаш сийгбоабергаш а йолаш хила еза ерригаш тракторашт шоаш лела шассеш, комбайнаш, автомашинаш. Заводера йоагIача хана ДТ-54, С-80 яхача трактороех йоахке ццерала хьисапера сийгбоабергаш е хIаьта иштта ерригача тракторех йоахка шелеш глушителаш я дIаяхен царна меттел сийгбоабергаш йозиен еза.

а) комбайна сийгбоаберг.

Оттае могаю кхабилго тара йола сийгбоаберг. Из тайна сийгбоаберг № 1 йолча сурта тIа хьахьекха я. Хьекхаьо ба цун гом (1), цуп лохерча даькъах ялх песка дола турбинка диск йоалл (2), хIаьта тIерчох — сийгбоаберга чу догIа чу ца кхоачийташ йола когилгаш тIа (4) латта ногIор-отражатель (3). Двигателю кIур арахийтача турбах сийгбоаберг дIайоллаш аттагIа хилийтар дукха лохерча патрубках (6) яьда Iургий хьисапе кхалмигаш я. ВIашкоаш йолча хомуташ (5) двигатело кIур арабеттача турбана тIачIоагIъеь йоала сийгбоаберг.

б) трактора сийгбоаберг

№ 2 йолча сурта тIа хьахьекха схема а йолаш йола сийгбоаберг йовлаьь тракторий кIур арабеттача турбаш тIа.

Бигнахьара лоала а бань гома Iотiачlоагlбаь боаллача вышка шин гIоаъра (3) новкъостала шеррача кIийленашца вIашагIхетта цхьарала хьисапе ши конус (2) чуйраллача гомах (1) латт из. Гома лохехьара ахкъе двигатела кIур арабеттача турбана тIа йолаш аьнна дакъа Iургаш (9) а доахкаш йолча йIоакхале йоадаьна сеттача турбе (4) хьисапе хьадаь да. Хомут (5) я кIур арабеттача турбана сийгбоаберг тIачIоагIъеш.

Гома дакхера дакъа меттахьа хьовш доацача (хьадоаккхаш доацача) кIалхарча даькъахи меттахьа хьовш доацача дакъа кхаь фентиша IотIачIоагIдеча тIерча (хьалдоаккхаш волча) даькъахи (7) латтача ногIаро-глушитела дIакьайла да. НогIара лакхерча дакъа гобаьккхе ялх Iург (10) доалл болх бае аьнна газаш арахя даькха. ДогIа делхача хана хий араха даька Iургаш (8) да ногIаро-глушитела (6) кIалларча даькъах.

в) Автомашиний сийгбоаберг.

Автомобильни сийгбоаберг (сурт № 3) копуса хьисапе хьекхаю цхо (1) а лоала а яь нукьа дIахетта йоаллача турбах (3) Iургаш доахкаш йола сийгбоаберга цилиндр а (2), цхо а (4), тIачIоагIъю хомут а (5), кIур арабетта турба а (6) йолаш я.

4. ЧуIайнача кIурзах кIеньъ хила еза коллектораш, кIур арабетта турбаш, двигателий глушителаши сийгбоабергаши.

5. Коллектор фланцашка вIашка эттапаен кIур арабеттача турбаи прокладкаш хийцадьнна, хьорчадена хила йиш яц, доагоргдоацаш гешшаме лоралеш хила деза втулкаш оттайра наьъаца е кхыча способаца.

6. Тракторий, комбайний, автомашиний ерриге электропроводка, дина контакташ йолаш, тIачIоагIъеь, тешшане изоляци йолаш хила еза къаьстта а вIашагIхьекхаьла, двигатело йIоахалпа Iоагаьм бе, доагоон даьттен проводашта тIамехкадала тарлуча моттигашка.

7. Комбайний двигателий коллекторашка мерIнагаш чуухаргдоацаш металлически погIараш дукхала оттадаь дIакъоала еза уж.

8. «Беларусь» яхача трактора жатка тIехьатасса а йийза аьола оагIонара кивала шитов хьаьккхаза ца йоалаш хуле, двигатела коллектор цхьаралца е шиткаца лорадеш хила еза.

9. ЖР-4,9 яхача лафетни жаткаш гIа наклонни транспортера оагIоша кIийленашна ходовой приспособлене рама тIа чIоагIа IотIачIоагIъеь хила еза.

10. Комбайнаш тIара ерригга подшипникаш кIийлеваш тIа чIоагIа IотIачIоагIъеь хила еза, хIаьта уж, къаьстта а лахчан подшипникаш, озара боалах технически хьалашка хьежжа хила беза.

11. ХIара комбайна тIа цшъ огнетушитель, 10 ведар хий чудоза бешка, шин ведар, 1,5х1,5 брезент е мушагале чIегIилт, шин бел, цхи нув хила беза.

Лафетни жатка тIеи трактора гIеи — огнетушитель, хин йизза бешка, ведар, шин бел, шин нув.

ХIара автомашина тIа огнетушители белк хила еза.

12. Ялат хьакха доладеча хана кхай йисте кийча латташ хила деза трактора цух нагахьа санна цIи йоале, из дIа ца яржийтара кха ахао дукха, хIаьта иштта ма могга дукхагIа хий, огнетушителаш, нoйнаш, белаш, кхыйола хIамаш вIашагIтоха еза кхашкарта станашка, бригадашка, ялат цIендеча хьаттащка.

ЯЛАТАШ ЧУЭЦАЧА МАШИНАШТА ГIУЛАКХ ДАР, РЕМОНТ ЯР, ЗАПРАВКА ЯР

Ялат чуэцара балхаш долча хана укх тайнара бокъонаш кхоачашъе декхарийла ба шофераш, трактористаш, комбайнераш, юрта боахама кхыйола механизатораш:

1. Питанеи двигателашта даьтта хьоккхен системаш лер тIа хургйоаш, доагоон даьттен Iовхаргдоаца гIулакх де деза. Двигателаш цIена лелае. БIехъенна, чугIоала бензин лела шоалаш двигатель цIейбенвачуля хьауха доагор соцадаьчуаш тIехьагIа цIенъе еза.

2. Сийгбоабергаш чуIайнача кIурзах хIара денна цIенъе, цул тIехьагIа кIур арабеттача турбана уж чIоагIа тIайоалла еза.

3. Нагахьа санна коллекторий фланцаш вIашкоттача гIолаш кIур арабеттача двигателий турбана газаш арауххаш хуле, моттIардаьннараш цу сахьате тоаде деза.

4. Газаш двигателий коллекторашчу из ахийтар дукха хийхха оагIонара копотий шиткаш а йолаш тракторашцех автомашинашцех болх бейта.

5. Комбайний подшипникаш йовгаргйоацаш гIулакх де а шоашта доагIаш дола даьтташ шоай кишакхьа цара лоьмаьлга Iалашде а деза.

6. ТIаьхьарчадеьначча чак цIенде деза комбайний битерий. шинерий, ча гуьлдергий гIовланш, мангала нагарах дIалоттаьлуча моттигера контрпривода гIув, транспортера тIера гIув.

7. Битерана кхыйола механизмашта моттахьа цапа алийтара вIашагIа ца хьехдаланйтара дукха кхъ-юкъе хьежа деза стеблаш болташ мишта ззай.

8. Нагахьа санна пружиний вальцаш комбайна наборщика кожуха чу нийсденна болх хуле, уж сов чехка хьаарадаха а шийде а деза.

9. Комбайний предохранительни муфташ йIаьххача хана кхестийта мегаргьяц, хIана аьнча цо еттара чIоагIа йIоахьо уж.

10. Нагахьа санна ялат чуэцача машинашта йIаьххача хана ремонт е езаш хуле, кхай тIара 30 метр гаьна дIаараяха еза уж, хIаьта ремонт еча моттига гонахьара моттиг кхо метр шорал а долаш гобаькха аха еза.

11. Новкъе латтача е даьтта оьхача хана йоаьв двигатель а йолаш заправочни тележка новкъосталла мара доагор бахашка чу ма доттала, хIаьта из йоацаш хуле — двигателергаш а йолаш мара. Къайлача аьпка бешкашка а деттаж мара тIакхахьа мегаргдац доагор. Заправка еча хана вейлоашпа доагор чудхетта могадац.

12. Цхьанкха доча а гIаьле увза, газосварочни балхаш де, цIилеторгаш летае, цхьаьни лампаш летае мегаргьяц алаттий кхашкее царна юкъе гIоллен, хIаьта иштта аьла а ча а долаш латтача юкъе гIолла а.

ЮКЪАРА МЕРОПРИЯТЕШ

1. Ялаташ хьакха доладеча юкъе дийнахьа болх бергбола участкаш ерзе деза кхаш 8 метрал готтагIа боаца моттиг чоагIен пхоовгIен юкъа а оахаш. Иштта хьекха ялат е ча цу сахьате Iоьвоалакха деза. хIаьта ялат хьекхача кIаьда юккъе гIолла оахам де деза 3—4 метрал готтагIа доацаш.

2. Хьунаштен дIасгIача гаьнаштеи юхе а хIаьта иштта машинадакъаштэ юхе а дезе ялата кхаш 3—4 метр шера ахавза дергдаш.

3. Ялатий кхашка хьежаоаш уж лорадараш леларгдола объездчиний ха оттадаиза дергдаш, керттерча дакъе ДПД членех.

4. Ялаташ чуэцача хана ялат тIадолча кхайна 200 метрал гаргагIа йолча моттиге цIи ювза а йоархIаш йоагае а мегаргьяц. Нагахьа санна игIийса юхкаш е юхейиса йоархIаш йоагайиза яргйоацаш хуле, из болх мух боачача дийнахьа бе, йиш цу хьакхедьа хьалхагIе пожарни охранага хоам а бе.

5. Тракторийи комбайний доагор а даьтташ а ялата кхашта, юртбоахама машинашта, хьатташта, аргIашта, кхьмоашта 100 метрал гаргагIа доацаш дIоттаде деза. Мыах гIаIатаькаргйоашаш кхоалле е ца доагори даьттаиш чулаттача бешкаш гIа. Доагори машинадаьттаиш лоаттадн моттиг гобаькха 3—4 метрал готтагIа йоашаш аьхаи огнетушителашца, гIомоашш. белашца Iалашъьни хила еза.

6. Кхашкарча станашка, ялат цIендеча хьаттащка, аьлахь чахи аргIаш деча хана гIаьле узаргйола моттигаш белдаьвь, гобаькха аьха. хий чудолча бешкапа Iалашъьь, «Гlаьле узаа моттиг со» я» аьнна хьалтеха йоазув долаш хила еза.

АЬЛАХИ ЧАХИ АРГIАШ ДАР

1. Муш лехача волокушашца чахьаргададеча болх беш йоахка трактораш волокушагара трактораге кхачаьлаца дола мушаш 2 метрал доацагIа доацаш хила деза.

2. ЛаьрххIа хьаькъоостаклча моттиге де деза аргIаш аьлах, чах. кхача гIожача доакъарех. Бухагара цхьан аргIо дIалоацка моттиг 150 м. кв. тIех хила йиш яц. ГIоагаш йоаьача хьалнештеи гIирсаштеи а аргIашта а юкъера йоакъаш 100 метр хила еза, хIаьта хьалаа йоагаоашеи йоагараш-теи юкъера йоакъаш — 150 метр. Къаьст-къаьстача аргIашта юкъера йоакъаш 20 метрал кIезигагIа йоацаш хила еза.

3. АргIаш шишша цхьаьна хьалдеча мегайт, цхьабакъда, цу хана шин аргIана шоайла юкъера юкъ 6 метрал кIезигагIа йоацаш а хIаьта цхьанакхьа дагIача шин аргIанеи вокхазахьа дагIача шин аргIанеи юкъера юкъ массе оагIоахьара 30 метрал кIезагагIа йоацаш а хила еза.

4. Аьлахи чахи аргIаш дергдола моттигаш 3—4 метрал готтагIа йоацаш гобаькха аьха а юххьаьпа цIи йоаяра эшача средствашца Iалашъеь а хила еза.

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР МООП ПОЖАРНИ ОХРАНА УПРАВЛЕНИ. ШИН ДОIАМЕРА РЕСПУБЛИКАНСКИ ПОЖАРНИ ОБЩЕСТВО.

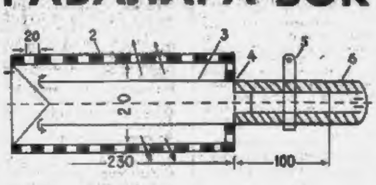

Рис. 3.

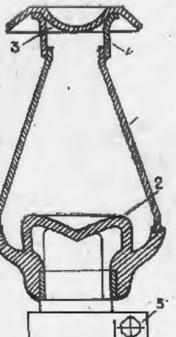

Рис. 1.

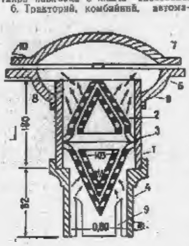

Рис. 2.

ДЕШАРХОЙ САЛОIАШ БА

Шаьла района Серноводск-Юрта гаьна йоацача Iаьльхато уьйл «Дружба» яха пионерски лагерь. Из я республика этгара дикагIчарех цаI.

Аьхка шин эзар ах эзар саге салоI цу лагере. Уж да республика мехкадьаьттаи химически промышленноста болхлой бераш.

Укх деношка дIадоладеннад пионерски лагерера берий цкхар. Хьалхарча сменагIа салоIаш да 830 бер.

Нагахь санна хьалхара дIадахача шерашка бераш палаткашка дахьадале, укх шера хоза хьалдаьча цIеношка дахаргда уж. Царна лаьрхIа хоза стадион я лагере. Цига я нийъ баскетбольни, кхоъ волейбольни, футбольни а майдаш.

Истола тIарча теннисах ловзачар доалахьа дийта тениски истолаш, хазка каруселаш я. Шахматаш, домино, шашкаш, кхьлар да хоа кийчдаьча пионерски дIагIа. 1900 экземпляр книжка а долаш библиотека я.

Ловзаш аьлча берий лагга гIопоаллаш да дерриге а. Тайп-тайпара сакъердаме мероприятеш дIахьа лаьрхIад царна боах бера воспитателаша. ХIаьта уж ба Грозненски Гудермесски педагогически училищий, пединститута студенташи болха дика опыт йола преподаватера хьехархойи.

Сурта тIа: пионераш «Дружба» яхача лагере хьоьаьна хьалхара да.

И. Набоженко сурт.

* * *

№ 2 йолча Грознерча школа-интернате дешаш бараш массеза цхьана хул хIана каникулаш йолча хана. Интернате вIашагIъеллача училищеи лагере салоIаш ба уж. Дикеи сакъердамеи гIулакхаш за бераша карагIдуллаааш. Шоаш шоллагIа мероприяти кийчъеча хана дагалоацаш яI хуа — йIарттача шера йихьурейоалаш чакхъяьккха гIорт хIаьдр.

ШоллагIа культурно-массови мероприяти чакхйоаккхача болтала я йиьлагIа «А» класс. Массашахьа а хьалхIа за цу классера бераш. Къаьстта дукхоеза царна спорт. Ерригача интернате а да царча дикагIа футбольни команда. Яхьашка даха хьалхара моттигаш йоах цар.

Интерната дерриге бераш да лахарах мукъайолча хана шоаш лоргдар хьалхе а бахкадаьнка. Хоза походаш, экскурсеш хургья, кхыйолаш вай еча. Дахьен стоалице — Москве гIоргба. Массаг я берий дахи моттигаш?!

Ийчахьа хьаьрех, цара йоагурьеш шоай берe тайна класс, дога ухарба доттагIей.

Г. ХАМЗАТОВ.

ДОТТАГIЛЕН МАТЧ

Укх деношка Грознерча С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе вIашагIкхийтар Грознечски «Терек» СССР-а кагирхой сборни футболисташ. ДоттагIлен матч ма из.

Ловзар дIадоладелча дезэ сдоле вайчарга йолаш чакхъьалар шинкте а тайи. Цхьабакъда из иштте чечшаладе а «Терек» иешар. Фуд цун бельше?

Юххьанца аргла ао цу ловза дукхагIа безие «Терека» вратарь А. Волошине волга. 48-ча минуте Толстова шийга хьаийта бургаш хьаьний ков нIарнцна чутехар Янишкана. Цул тIехьагIа дикагIа ловче болалу хьаьший, бакъда шоайла берт боацаш лоза. ХIаьта а матч чакхъела 13—14 минут йисача хана вайчарна бургаш чутоха хьайнаш. Вратаре Волошине ама еш моттиг хьо ца лахарах хьалар из. Из хиша массаш минут кхаьнаьа шийга гаьнара хьайта бурган Дудаевга дIакхачийта гIорта Волошина, шовсти шуье хьаьшиб вамадиашна хоалане а. Дудаев латтача дIа ца а кхочаш хьаьний вамадашта йисар бургав. ХIаьта шоакхо шийла дукха хало а ца еш кo вай воратанка чутечар. Цу тайнара хьаьший вот а болаш чакхъьалар из матч. Счет 2 : 1.

Белгаллакхе вож из матч дIайоладеча дешо «Терека» нападающи В. Горелов геттаре хьалд лейна хьалата.

М. ХАМАТХАНОВ.

ХАОТТАМ

Тахан республика гIолаш Гроз-нем йовчаш а йоашаш, хушалун морхаш хургья, малхбоалехьара цхьарова лаьгIа а белаш, тIаьккха гIаьнхьа хьохпаш нуж хургйа, республика гIолла 28—30 градуси Грознее 27—29 градуси йовхал хургья.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

ЛадувгIа, хьажа

11 июнь

РАДИО

6.30 — «Нохч-ГIалгIайчен латта лоладахор» (эрсий меттала). 6.45 — Музыка. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» Комсомольские известия газетий обзор. 7.20 — Передачий программа. 7.25 — Москва. 8.15 — «Серпалои», газета обзор. 8.25 — Кавказа халкъий эшараш. 8.45 — «Республика комсомола — шийа юбилейна» — передача (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Къона гIалгIай» (гIалгIай меттала). 16.20 — «Советски ахьушIено дораара гIуллакх 50 шу доладаьлча» передача (эрсий меттала). 16.40 — «Юрара дор» — эшара (гIалгIай меттала). 16.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — «Хьалха» эшарашь яха концерт. 17.30 — «Пятилетка — керда кьайаш» (эрсий меттала). 17.45 — Тха чашарфаша хьалхашка (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва. 21.31-гIа шуъ (нохчийна). 21.00 — Передачий программа. 21.10 — «Из ди догалоа» сийгьан еп» яха художественни фильм.

11 июнь

ШоллагIа программа (УКВ 4,38 м.).

9.00 — «Лучачарский музыка» яха хьалхара передача. 9.54 — Хачатуряна оркестровкарча, виолончелана дола концерт. 10.29 — Бераштa лаьрхIа «Цхьа хIай хьет игруш» яхача радиопостановка (шоллагIа дакъа). «Валентина Клодина» яха музыкальни новелла. 11.44 — М. Мухамедова «Юхайнзар» яха дувцар. 18.00 — «Шора тIийа» яха радиопостановка. 20.20 — Д. Кабалевске оркестровкарча виолончелана дола концерт. 20.55 — «Фортунио» аьнача яха Т. Оффенбаха оперетта.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Телевизионни передачаш (нохчийн эрсийн меттала). 18.30 — Футбол. СССР «Б» классагIа хьалхале викарьа. «Урожай» (Грозный) — «Пристом» (Минск). ШоллагIа тайм. 19.45 — ЛаьрххIа вражеша телевизионни передачаш (нохчий меттала доккъх). 20.00 — Бераштa дола фильм. 20.20 — Ах бIаь шера даьккр.

12 июнь

РАДИО

6.30 — «Нохч-ГIалгIайчен латто лоладахор» (нохчий меттала). 6.45 — Музыка. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — Передачий программа. 7.25 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.35 — Музыка. 9.45 — «Къона гIалгIай» (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Металлурга а композиторашта а гIоаддал» яха концерт (гIалгIай меттала). 16.20 — Музыка. Нохчий революционни обзорни дакъа (гIалгIай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Советски композиторий музыкальни кужта тIера передача. 17.30 — «Къонах» (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ШоллагIа программа (УКВ 4,38 м.).

18.00 — «Шайна вIашагIкхетар» яха радиоспектакль. 20.13 — Татаевоной цин чIаьхьаргаш аьлатанан виолончельний дуэтIа № 2 йола квартет. 20.30 — «Эрсий тоди шура йолча гатара истории» яха лекция. 21.25 — «Полоски» яха радиопьеса.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Телевизионни передачаш. 18.20 — Школьникашта. «Лалан кувачинг» (нохчий меттала доккъх). 18.40 — «Советски спорт» яха киножурнал. 18.55 — Телевизионни информаций выпуск. 19.15 — Документальни фильм. 19.30 — Дунен халкъашта нехьа гIулакхаш доккъхтар. 19.55 — Киножурнал. 20.05 — «Арво» Вабандиская яха телевизионни фильм. 21.30 — Передачий программа. 21.35 — «Хьона, юлча». ВЛКСМ 50 шу дозарга. Ленинградера передача. (ЦТ). 21.45 — «Безни хьабеттаз» яха С. Клод телевизионни музыкальни спектакль прочлори (ЦТ).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грознай, Ленина уорам, 11 (2-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-30; редактора зам.—3-38-11; жоаплаган секретара—3-34-38; партийни отдела, культура, промышленности отделий—3-42-30; юрта боахамо исследовано отделий—3-42-30.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (2-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-30; зам. редактора—3-38-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революции проспект, 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ02180. Заказ № 2586.